kup
yen
nce,
araf
ve

zler

nce
kre-
rir.
faza
kul-
nız.
niz.

İKİNCİKÂNUN
1937

Yeni Yılımız
Kutlu Olsun
Sevgilim!

İmparatorlar, Kırallar Noel ve Yılbaşı günleri için birtakım debdebeli merasim icat ederek...

İKİNCİKÂNUN NİÇİN, VE NASIL *Yılbaşı Olmuştur* ?

Yılbaşının «takvim - calendrir» bakımından çok karışık bir tarihi, tarih bakımından ise çok önemli bir yeri vardır. Bu sebeple yılbaşını ayrı ayrı iki cepheden tetkik ederek ne olduğunu anlamak lâzım gelir. Fakat takvim veya tarih bakımından da olsa yılbaşı, Peygamber İsanın doğumile ilgilidir. Bundan dolayı da ilkin İsanın doğuşuna bir göz gezdirmek gerektir.

İsayı insanlara tanıtanlar Mathias, Marc, Luc, Jean L'évangéliste ile Sen Pol ve Sen Piyerdir. Fakat bunların risalelerinde İsanın hangi ayda ve hangi günde doğduğuna dair bellibaşlı hiçbir kayıt yoktur. Fakat hepsi onun İmparator Auguste devrinde doğduğunu ve Pontius Platinosun Filistin valiliğinde bulunduğu sırada çarmıha gerildiğini söylerler. Ponitus, İmparator Tibére'in, Umumî vekili sıfatile Filistinde bulunuyordu. İşte İsanın doğumu, ölümü, o devirden kalma vesikalara göre değil, Augustelerin, Tibére'lerin tarihlerine uydurularak hesap olunur.

Burada tarih bakımından unutulmaması lâzım gelen önemli bir nokta daha vardır: Vesikasız hükümlere değer vermiyen tarihçiler, İsanın muhayyel bir şahsiyet olduğunu ileri sürmekten çekinmiyorlar. Onların dediklerine bakılırsa Hindin Brahmanizminde büyük bir rol oynıyan «üç uknum» akidesi Himalayalardan, İrandan, İraktan aşarak Akdeniz kıyılarına gelmiş ve o akideye temel teşkil eden «Vişno Krişna» adlı ilâhtan Jesus-Christ, yani İsa çıkmıştır.

Bu noktalara kısaca işaret ettikten sonra takvim bakımından yılbaşı mefhumuna geçelim: İsanın doğumu yılbaşı yapılmazdan önce Türklerin, Çinlilerin, Yunanlıların, İbranilerin, Romalıların, Mısırlıların ayrı mebdelere istinat eden takvimleri vardı. Fakat bir yılın uzunluğunu ilmî biçimde ilk ölçen Mısırlılardı. Firavunların o çok işlenmiş yurtlarında günleri, ayları, mevsimleri, yılları hesap etmek için dikili taşlar kullanırlardı; ve hakikate yakın neticeler elde ederlerdi. Romalılar Finike ve Mısır takvimlerinden ilham alarak kendilerine mahsus bir hesap kurdular. İlkin yılı beş aya ayırmak suretile kurulan Roma takvimi tekâmül ettirile ettirile sonraları on iki aya çıkarılmakla beraber yılbaşı daima mart kaldı. Dikkate değer bir noktadır ki İngilizler, on sekizinci asrın son yıllarına kadar Roma takviminin bu tarafını - yani yılbaşını marttan hesap etmeği bırakmamışlardı.

Jül Sezar Mısırda Kleopatra ile çılgın bir aşk hayatı geçirirken Roma ve Mısır takvimleri arasındaki farkı inceledi, ve iki takvimi birleştirmek istedi. Ancak Mısırın, bütün ayları otuzar gün olarak hesap etmesindeki ilmî sakatlığı gözönünden uzak tutmıyarak altı aya birer gün ilâve ve şubattan bir gün tarhetti. Auguste, ilmî bir biçim alan bu takvim üzerinde küçük bazı değişiklikler yaptı, ondan sonra gelen imparatorlar da takvimle oynamaktan geri kalmadılar. Meselâ Domitien ilkteşrin ayına kendi adını verdi. Fakat Roma takviminde yılbaşı, martta kaldı.

Vaktaki hıristiyanlık kuvvet buldu, kilisenin nüfuzu, tahtları devirecek bir dereceye geldi. Papalık takvimle de meşgul olmak lüzumunu hissetti. Bu lüzum, hiç te ilmî mülâhazalardan ileri gelmiyordu. Ancak dinî ve siyasî kaygulardan doğuyordu. Çünkü dünyanın merkezi ol-

mak şöhretini taşıyan Romanın, Sen Piyer vekillerine payitaht olmak haysiyetile eski şerefine kavuşturulması, Papaların en büyük emelleriydi. Eski Romadan intikal eden birçok hatıralar arasında ise « dinî merasim » büyük bir yer tutuyordu. Halk, hıristiyanlıktan evvelki Romanın Yunanistandan, Mısırdan, Firikyadan, Suriyeden, İrandan alınan mabudlar için yaptığı şenlikleri imrenerek hatırlıyordu. Birçok yerlerde İzislerin, Ozirislerin, Baalların resimleri, heykelleri henüz duruyordu. Mitra ibadeti, o meyanda, tatlı bir tarih hatırası olarak yürekleri gıcıklayıp duruyordu. «Yenilmez Güneş», o büyük mabut Mitra, her Romalının kafasında yaşıyordu.

Hıristiyanlık, bütün bu ilâhların kudretini yıkmış, onlar namına yapılan şenlikleri, eğlenceleri kaldırmış, fakat yerlerine birşey koymamıştı. İlk hıristiyanlar, «Sen Rasmes» denilen ve İsanın talmizlerile son yemek yiyişini sessizce kutlulamaktan ibaret olan bir ayinden başka dinî ve umumî merasim yapmıyorlardı. Bir boğayı parçalayıp yediğine inanılan Mitra ile, kuru bir ekmek parçasını on iki yoldaşile kınıta kınıta kemiren İsa arasındaki fark ise, Romalıların gözünden kaçmıyordu.

İşte Papalar bu ruhî halete karşı koymak için hıristiyanlığı birtakım merasimle süslemek.. halka zaman zaman - din namına - eğlenmek vesileleri vermek lüzumunu duymuşlardı. Bu vaziyeti şuurlu ve şümullü bir şekilde ilk inceliyen Papa yedinci Greguvardır. Asıl adı Hildebrand olan bu zeki adam, eski Romalıların Marslara, Venüslere, İzislere, Mitralara, hatta Sezarlara, Augustelere tapmak vesilesile sık sık yapageldikleri eğlenceleri, bir sürü yortular kurarak yeni baştan yaptırmayı düşündü; ve uzun bir bayramlar serisi vücude getirdi.

Eğlence ihtiyacile din duygularını bir arada kaynaştırarak yapılan bu seride şu bayramlar vardır:

25 İlkkânun - İsanın doğumu. (Bu günden sonra gelen pazar günü peygamberlerden İbrahim, İshak, Yakup, Yusuf, Davut, Süleyman, için yortu yapılır.)

26 İlkkânun : Meryemin İsaya ana oluşu kutlulanır.

1 İkincikânun : İsanın sünnet günü sayılır.

6 İkincikânun : İsanın vaftiz günü.

2 Şubat : Kırkını çıkaran, yani nifas günlerini bitiren Meryemin İsayı Beytullaha götürüşü hatırlanır.

25 Mart : Meryemin İsaya gebe kaldığı gündür.

6 Ağustos : On iki havvariden Petrosla Pavlosun, göğe çıkan İsayı Turusinada gördükleri gündür.

15 Ağustos : Meryemin öldüğü gün. (Perhiz, bu günden on beş gün önce başlar.)

Yılbaşı gecesi birçok kimseler talilini denerler..

8 Eylûl : Meryemin doğduğu gün.

Bunlardan başka büyük ve küçük paskalya yani kırmızı yumurta bayramı 31 martta yapılır. Bu tarihten kırk gün sonraki perşembe, İsanın göğe uçuş günüdür.

Papa yedinci Greguvar, bütün bu yortuları kurmakla ve hemen hergünü bir azizin adına tahsis ederken, martın yirmi beşi olarak kabul edilmiş olan yılbaşını da, İkincikânunun birinci gününe geçirdi. Ne şark, ne garp takvimlerinde o güne kadar İkincikânun, yılbaşı olarak kabul edilmediğine göre, bu değişiklik takvimde büyük bir yenilik teşkil ediyordu. Yedinci Greguvar bu işi (1078) te yaptı. Demek ki milâdî yılbaşı, milât denilen İsanın doğumundan tam bin yetmiş sekiz yıl sonra kabul edildi. Ayni zamanda İsanın doğum tarihi olmak üzere kabul olunan güne uydurularak değil de, yedi gün sonraya atılarak yapıldı.

Şu izahtan anlaşılıyor ki yılbaşı, takvimi, daha önceki takvimlerden ilmî şekilde üstün yapmak düşüncesinden doğmuş değildir. İsanın doğum günile de alâkası yoktur. Fakat, bütün hıristiyanlık âleminde ve o âlemin hars bakımından nüfuzu altında bulunan memleketler halkına müşterek bir takvim mebdei kabul ettirdiği için hâdisenin tarih noktasından büyük önemi vardır.

İsanın doğumundan 1078 yıl sonra medeniyet âleminin ekseriyeti tarafından kabul olunan bir yılbaşı vücut bulmakla beraber, garp takvimi gene sakattı. Çünkü bu takvimde seneler 365 gün olarak hesap edildiğinden ve hakikatte ise bir yıl 365,242 gün olduğundan - dört yılda şubat ayına bir gün katılmak suretile gediğin kapanmasına çalışılmasına rağmen - her yıl 0,0008 gün artıyordu. Bu mahzuru gözönüne alıpta önüne geçmek istiyen Papa On üçüncü Greguvardır. Bu zat, medeniyet kurulup ta takvim usulü ortaya çıktıktanberi sürüp giden bu sakatlığı gidermeğe çalıştı. Uzun hesaplar sonunda, Yedinci Greguvarın İkincikânunu yılbaşı yaptığı günden sonra takvim harici olarak biriken on günü ortadan kaldırdı, beş İlkteşrinden on beş İlkteşrine geçilmesini emretti ve yılların 365 gün, beş saat, kırk dokuz dakika, on iki saniye olarak hesap edilmesini usul ittihaz ettirdi (1582). O devirlerde Romaya yan bakan ortodoks kilisesi, bu ameliyeyi kabul etmediğinden, katolik takvimile ortodoks takvimi arasında bir fark belirdi, son günlere kadar devam edip gitti. Fakat İkincikânunun yılbaşı tanılmasında hıristiyan âlemi - bir iki millet müstesna olarak - daha ilk gününde ittifak etti. Bugün o takvimi, bütün medenî dünya kabul etmiş bulunmaktadır.

Yedinci Greguvarın, Noel başta olmak yılbaşı da arkasından gelmek üzere kurduğu yortular serisini süslemek saraylara, asılzadeler zümresine düşen bir vazife idi. Papa, o seriye dahil günlerde halkın hem ibadet etmesini, hem eğlenmesini istiyordu. İmparatorlar, kırallar ve prensler de Noel ve Yılbaşı günleri için birtakım debdebeli merasim icat ederek Greguvarın düşüncelerine can ve heyecan vermekte gecikmediler. Şair ve ressam gibi sanatkârlar da bugünleri efsanelerle süsleyip halka sevdirdiler, ortaya bir Noel ve Yılbaşı âlemi çıktı. Bu tekâmülün yavaş yavaş vücut bulduğunu, bilhassa Ondokuzuncu ve Yirminci asırlarda umumî bir değer aldığını söylemeğe lüzüm yoktur.

Kozmografya ve takvimle pek çok uğraşan Türklerin, bu yılbaşı ile münasebetleri yoktu ve olamazdı. Çünkü dediğimiz gibi garp de bile yılbaşının ortaya çıkışı (1078) dedir. O tarihte Türkler, hemen umumiyetle, islâm dinine girmiş, kendilerinin «ven» ve 12 yılın bir devir sayılması esasına istinat eden eski takvimlerini bırakarak, Arap takvimini kabul etmiş bulunuyorlardı. Arap takvimi Muhammedin Mekkeden Medineye hicret ettiği yıl başlangıç tutulmak, ve ayın hareketine göre hesap edilmek üzere ikinci Halife Ömer tarafından tesis edilmiştir. Bu takvimde yılbaşı Muharrem ayının birinci günüdür.

Yılbaşını ikincikânunun birinci gününe geçiren Papa yedinci Greguvar

— Arkası 30 uncu sayfada —

— Bir yere gidelim, eğlenelim, dansedelim, sabaha karşı...

ÜÇ YILBAŞI

Nihal, bir yılbaşı gecesi evinden kaçmıştı. Hayata ait görüşleri, duyuşları, zevkleri ve istekleri biri birinden çok ayrı olan bu karı koca; son çarpışmayı eski yılın son saatlarında yapmışlar, Nihal kapıyı vurarak çıkıp gitmişti.

Günlerdir, yılbaşı balosu için bir-birlerini incitmişlerdi.

Fuat: "Bir yere gidelim, eğlenelim, danse lelim ... sabaha karşı eve dönelim„ diyordu.

Nihal ise evinde büyük bir eğlence hazırlamak, salonlarını süslemek, büyük bir çamdalı üstünde renk renk ışık yakarak zarif, şık hediyelerle, oyunlarla... dostlarına zor unutulur bir gece geçirtmek istiyordu.

— Niçin hâlâ çocuk gibisin Nihal?

— Niçin çocuk olacakmışım? Ben sadece kadınım Fuat.

— Kadın demek; kocasını üzen, sarsan, aylarca çalışmasına, uykusuna engel olacak saçma şeyler üstünde duran hafif birşey midir?

— Demek ki beni hafif buluyorsun?

— Rica ederim kelime oyunları yapmıyalım. Biliyorsun ki ben, böyle sonradan görmeliklerden hoşlanmıyorum.

Genç kadın, pırıl pırıl yanan gözlerini açtı, bir atmaca gibi kocasının üstüne atılacağa benziyordu.

Fuat tekrar sözüne başladı:

— Yani annelerimiz, babalarımız da yılbaşını evlerinde büyük bir karışıklık içinde mi geçirirlerdi? demek istiyorum!...

— Aman ne ileri fikirlisin bayım. Seni dinleyen, bir banka direktörünün ağzından böyle şeyler çıkabileceğini hiç aklına getirmez de.. seni şey sanır.. ne bileyim! Şey...

Yani softa, sarığı belinde bir imam falan..

— İleri varıyorsun Nihal..

— Mecbur ediyorsun Fuat. Ben sana son defa söylüyorum. Ben genç, güzel, şen bir kadınım. Gülmek, eğlenmek, dansetmek.. kısaca yaşamak hak-

kımdır benim. Her arzumun karşısına bir set gibi dikilme rica ederim.

Ben tatlı, şen bir yılbaşı gecesi geçirmek istiyorum. Bunun için apartmanımız mı yok, paramız mı, dostlarımız mı? söyle.. susma kuzum?...

— Hepsi var. Fakat keşki olmasaydı.

— Keşki başı yemenili, ayağı takunyeli bir mahalle kızile evlenseymişsin. O, senin makineli hayatına şüphesiz ses çıkarmıyacaktı.

— . . . .

— Nedir o sanki senin alışkanlıkların?!... Sabahtan akşama kadar banka, geceleri gazete, kitap, lisan, mecmua ve bir yığın hesap cetvelleri. Haftada bir sinema, haftada bir hava uygunsa gezinti..

Arkadaşlarımın kahkahaları sinirine dokunur, vakitsiz baskınları çileden çıkarır. Onlara yalnız başıma katılıp gezemem, kabul günlerinde dolaşamam.

Ne bu canım, ne bu durgunluk?

Bugüne kadar çalışmış, iyi bir iş sahibi olmuşsun. Bırak kendini biraz da.. müzik, poker, eğlence, dans, barlarda sabahlamalar...

Parası olanlar için hayat budur dostum.

Hayat; kargacık burgacık satırlar üstüne göznuru dökmek.. gençlik söndürmek demek değildir.

— Senin bu fikirlerini evlenmeden önce öğrenmediğim için yine ben suçluyum.

— Demek evlendiğine pişmansın.

— Öyle gibi..

— Bu bağı çözmek te mümkün.

— Benim için bu da ağır geliyor.

— Tabiî.. Sen halâ imamın bağladığını, ölü yıkayıcının çözdüğüne inananlardansın!.

Fuat, kendini bu kavga seline daha fazla bırakmamak, ve ağır birşey yapmamak için radyoyu açtı. Odaya tatlı, hafif bir tangonun dalgaları yayıldı. Birden ikisi de, hareketlerinin pek yersiz olduğunu içlerinden söylemekten geri kalmadılar.

Gece böyle kapandı.

Yılbaşı gecesine kadar ikisi de dargın durdular. Yemek odasında hizmetçinin birşey anlamaması için havadan, sudan konuşuyorlar, fakat yemekten sonra Fuat çalışma odasına kapanıyor, Nihal yatak odasına geçerek sinirden yastıklarını, yorganlarını, gardropta renk renk süzülen tuvaletlerini yerden yere vuruyordu.

Yılbaşından bir gece önce ayna karşısına geçerek süslendi. O gün, balo için diktirdiği beyaz tuvaleti de gelmişti. Elbisesi o kadar güzel olmuştu ki.. Genç kadın kendisine baktıkça bakıyor; bu, çok uzun etekli.. boynu çıplak,

YAZAN:

Mükerrem Kâmil Su

kolları yasemin yaprakları kadar temiz, pürüssüz, güzel kadına acıyordu.

Pırıltılı siyah saçları başından dalga dalga köpüren bir çağlayan gibi omuzlarına dökülüyor, gözlerinin alevi, dudaklarının ıslak güzelliği, dişlerinin gözalan düzgünlüğü.. Ona, havası bozulmuş bir salonda solmağa mahkûm bir çiçek hissini veriyordu.

Kapının aralandığını, kocasının açık koliarla kendisine yaklaştığını duymadı. Nihalin öyle güzel bir görünüşü, öyle baş döndüren bir güzelliği vardı ki.. Fuat daha fazla dayanamadı. Büyük, sıcak ellerini genç kadının kaçınan, çırpınan omuzlarında dolaştırdı:

— Niçin nişanlılığımızda olduğu gibi uysal değilsin Nihal?

Niçin hayatımıza bir sürü içi dışı birbirinden ayrı insanların, pokerlerin, yabancı zevklerin karışmasına göz yumuyorsun, sevgimiz sana yetişmiyor mu?.

Diye inledi...

Nihal:

— Yetişmiyor, sadece sevgiden anlayacak kadar kalbi dar ufuklu bir kadın değilim.

Diyecekti.

Fakat seven, düşünen, yuvanın saadeti için didinen bu adama bunu yapamıyacaktı.

Dışarıda camları döven koyu bir gece, içeride kaloriferin ılık havası ve gece lâmbasından inen ışık buna mani oluyordu. Sesini çıkarmadı. Bu uzun etekli beyaz elbiseyi, hırpalayarak çıkardı. Ve gene karyolasında, örtülerini başından yukarı çekerek Fuada yüz vermedi.

***

Gece saat dokuz.

Telefonun sesi hırçın bir kadın kahkahası gibi sürekli..

— Allô, allô.. Siz misiniz bayan Melâhat? Buyurunuz efendim.

— . . .

— Haber vereyim.

Fuat, Nihali çağırmak üzere başını çevirmişti ki.. genç kadın sinirli sinirli konuşmağa başladı:

— Bilmem Melâhat. Bir kırıklığım var. Yok.. bu gün birdenbire başladı. Kışın pek erken gelmesinden olacak.

Yok, yok.. Çıkamıyacağım. Hem çıkmam hiç doğru değil. Vah vah... Kimbilir ne güzel eğleneceksiniz.

Sen çok yorulacaksın tabiî. Ev sahibisin. Bana anlatırsın hepsini.. Güzel geceler..

İşte Melâhat, kendi yapamadığını yapıyordu. Birden Fuada olan hıncı ateşlendi. Melâhat kocasına her dilediğini yaptırsın da, Nihal ondan niye geri kalsın?.

Yok.. Buna katlanamıyacaktı.. Ağzına ne gelirse hepsini Fuadın yüzüne fırlattı. Ve koşa koşa yatak odasına çıkarak giyindi, kapıyı vurarak çıktı, gitti.

Fuat yalnız kalınca, birden ne olduğunu anlıyamamaktan gelen bir şaşkınlık içinde, apartmanın her tarafını dolaşmağa başladı. Nihal bu gece aşçıya, hizmetçiye izin vermiş, evde kimse yok..

Genç adam, işittiği sözlerin ağırlığı altında ezilmekle beraber kendini haksız da çıkarmağa başladı. Kendi kendine söyleniyordu:

"Tanıştığın gündenberi her dediğini yaptın a koca ahmak.. Ne dedise mantıksız demedin, zor demedin, hemen yerine getirdin. Onu böyle hoppa, şımarık alıştıran sensin. Bu defa da evinde bir yılbaşı gecesi yapmak istiyordu. Peki desen ne olurdu sanki, neyinden kaybedecektin?

Zaten onu böyle biraz da çileden çıkaran muhit oluyor. O Melâhatlar, Pervinler, Lâmialar bilmem kimler..

Moda, gezinti, poker düşkünlüğü de biribirlerine uymaktan geliyor.

Suç yalnız Nihalin mi? Hayır..

Zaman her gün yanar döner kumaşlar gibi renk gösteriyor, değişiyor.

Fuat düşüne düşüne Nihalı adeta haklı görmeğe başladı; ve telefonu Nihalin annesine açarak, kısaca onun evden gidişini söyledi.

***

Bir yılbaşı gecesi..

Dışarıda karla karışık yağmur var.

Rüzgâr camlara çarpıyor.

Salonun küçük şöminesinde tatlı çıtırtılar çıkaran alevler..

Apartmanın bütün ışıkları sönmüş. Yalnız ocağa yakın büyük çam dalında asılı renkli fenerlerden ışıklar süzülüyor..

Genç adam, başı avuçları arasında bir koltuğa gömülmüş, hareketsiz duruyor.

Tam üç yıl. Üç uzun yıl geçti.

Bundan üç yıl önce başında esen bir gençlik rüzgârile dalgalanan genç kadın, bu yuvadan çıkıp gitmiş, bir daha da dönmemişti.

Onun hayatını uzaktan kovalıyordu.

Nihal annesinin evine yerleştikten sonra, manastıra çekilen bakirelere dönmüştü.

Eski dostlardan, arkadaşlardan, eğ-

— Arkası 30 uncu sayfada —

Büyük Operalar :

AYDA

Perde I

Eski Mısırın merkezi Memfis şehrinde, etrafı muazzam keykeller ve sütunlarla süslü geniş bir saray odası. Mukaddes (Apis) heykelinin altında iki kişi baş başa vermiş konuşuyorlar. Bunların biri baş rahiplerden Ramfis'tir. Diğeri de Mısırın kahraman askerlerinden Radames.

Rahip, ihtiyar başını delikanlıya doğru eğerek, söylediklerinin ehemmiyetini artıran ağır ve kalın bir sesle konuşuyor:

— Nil vadisindeki Habeş isyanının artık mühim bir şekil aldığı muhakkak. Hatta Tep şehrinin bile tehlikede olduğunu söyliyorlar.

Ve sonra gözleri, sütunların arasından görünen ehramların batan güneşe doğru yaslanan kalın siluetlerine dalarak ilâve ediyor:

Ah bu seçilen kumandan kendisi olabileydi?..

— Ben büyük ilâhe İsis'e danıştım, Mısırı müdafaa edecek olan ordunun kumandanı, kendisi tarafından seçilmiştir. Rahip sustu. Radames sakin bir cevap vererek icindeki heyecanı belli etmemeğe çalışıyordu. Ah bu seçilen kumandan kendisi olabilseydi?.. Muzaffer dönünce halk kendisini kimbilir ne coşkun içten bir sevinçle karşılayacak Kral, rütbesini yükseltecekti. Delikanlı bu muzafferiyeti, kendi şahsına temin edeceği istifadeden ziyade, sevgilisi Ayda'yı memnun edeceği için istiyordu.

Rahibin karşısında bu düşüncelerle neşelenen Radames, Ayda için yazdığı bir şarkıyı okumağa başladı.

Şarkıyı bitirdiği gibi, arkasında bir ayak sesi işitti. Baktı ve derhal ayağa kalkarak hürmetle selâm verdi. Kıralın kızı Amneris arkasını bir sütuna dayamış, onu dinleyordu. Genç kız çoktan beri bu kahraman askere aşıktır, ve fakat ondan hiç mukabele görmiyordu.

— Bu akşam ne kadar neşelisiniz Radames! Vatanımızın tehdit edildiği bir günde sizi kayıtsız, şen görmek, ciddi bir tehlike olmadığını anlatıyor.

Radames, genç kızın bu sözlerine cevap veremeden başını önüne eğiyor. Nasıl cevap verebilirdi? Aydayı sevdiğini, kıralın kızı Amnerise nasıl söyler.. Ayda, Amneris'in kölesidir. Prenses zahiren Aydayı sever gibi görünmekle beraber, Radames'le seviştiğini sezer gibi olduğundan, intikam almak için fırsat gözlemektedir.

Habeş isyanı çıktığından beri Ayda gece gündüz ağlıyor, çünkü Habeş kralının kızıdır. O, Mısırlıların babasını ve akrabalarını öldüreceklerinden korkuyor. Aydanın hakikî hüviyeti bilinmediği için ona, Mısırın selâmet ve saadetine üzülensadık bir köle nazarile bakılmaktadır.

Amneris sarayda Radames ile konuşurken, sokakta bir uğultu ve bağrışmalar başlar:

Habeşler, Mısırı istilâ ederek Tep şehrine yaklaşmışlar; ve büyük ilâhe İsis, onlara karşı gelecek kumandan olarak Radames'i seçmiştir.

Radames, derhal kalabalığın arasına katılarak (Ptah) mabedine götürülür. Mukaddes kılıç ve zırh oradadır.

Genç rahibeler müheyyiç ilâhiler okurken, Radames mukaddes kılıcı alır ve ordusile beraber yola çıkar.

Bu esnada halk hep bir ağızdan haykırır:

— Galip dön!.. Muzaffer dön!

Bütün bu merasime, Radames'in aşkı yüzünden iştirak eden Ayda, bir ân kendi müşkül vaziyetini unutarak, halkla beraber candan bağırıyor:

— Galib dön.

Ve sonra, bu iki kelimenin kendi milleti için ne feci bir manası olduğunu idrak ederek.. bir ilâhe heykelinin önüne diz çöküyor, ağlayor...

— Affet beni yarabbi, vatanımı felâkete, babamı, akrabalarımı ölüme götüren sözler çıktı ağzımdan.. Affeyle yarabbi, benim ıstırabımı biraz dindir.

Bu harbin, ya babasının veya sevdiği erkeğin hayatına malolacağını düşünerek, ıstırap içinde kıvranıyor...

Perde II

— Bu renk bana yakışmıyor.. mor esvaplarımı getirin.. evet, o daha iyi.. sürmeler az oldu.. biraz daha.. kâfi daha kaç saat var? Çalgıcılara söyleyin durmayıp çalsınlar.

Mısır kıralının kızı heyecanla hazırlanıyor.. Tep üzerine yürüyen Habeşleri mağlûp ettiği için, büyük merasimle karşılanacak olan Radames'e süsleniyor.

Tuvaleti tamam olduktan sonra, gözlerini, arap halayıkların raksından ayırarak; bir köşede kendi kendine ağlayan Ayda'ya çeviriyor:

— Ağlayorsun, Ayda! demek Radames'in şehit olduğunu sen de duydun?

Ayda, babasının mağlûbiyetine ağlarken bu sözlerle büsbütün sarsılıyor.

— Nasıl, Radames ölmüş mü? Hayır, olamaz, o sağdır, yaşayacaktır.

Oh, Radames, sen de mi öldün?..

Amneris, bu hilesile Ayda'nın sırrını öğrenebildiğine memnun... Kölesinin ıstırabını büsbütün artırmak için:

— Hayır, diyor, Radames sağdır. Düğünümüzün yapılması için geliyor, ve sen düğünde bize hizmet edeceksin.

. . . .

Bu esnada Radames'in muzaffer orduları şehre girer.

Kıral Radames'i karşılar ve boynuna sarılır. Bu muzafferiyetine mukabil kendisine kızını verdiğini ve herhangi bir dileğini yapacağını söyler.

Radames, esirlerin kralın önünden geçmelerini ister.

Bir kenara büzülen Ayda, esirlerin arasında babasını tanır ve ona doğru atılır. Habeş kralı kızile kucaklaştığı ânda, kendisinin bir zabit kıyafetine girdiğini, ve kim olduğunu belli etmemesini kızına tekrar tekrar tenbih eder.

Esirler geçtikten sonra, Radames, kırala döner:

— Sizden bir tek dileğim var: Esirlerin hayatlarını bağışlamanız ve onları serbest bırakmanız.

Mısır kıralı bu arzudan pek memnun kalmaz; fakat bir kere vadetmiş olduğu için çaresiz razı olur.

Yazan :

İLHAN S. TANAR

Perde III

Ay ışığı, Nilin ürpertili sularını ve etrafını çeviren hurma ağaçlarının içinden göğe doğru uzanan İsis mabedini aydınlatıyor.

Amneris, mabette, kocasile beraber mes'ut bir hayat geçirmesi için dua ediyor. Uzaktan hafif bir musiki.. ve ilâhiler okuyan kadın sesleri.

Mabedin merdivenlerinde, ay ışığının yardımı ile ikinci bir kadın gölgesi daha görülüyor: Bu Ayda'dır. Sevgilisi Radames'i bekleyor. Acaba evlenmeden evvel bir defa daha gelip kendisini görecek mi? yoksa ötekile evlenip kendisini, Nil sularında ölmeğe mi mahkûm edecek?..

Ay ışığı ile yıkanan mabedin önünde, üçüncü bir gölge daha belirerek, Aydanın yanına sokuluyor:

— Kızım, yavrum, memleketimizde herkes kan ağlıyor.. Daha şimdiden yüzlerce çocuk babasız, yüzlerce genç gelin dul kaldı. Sen istersen, vatanını daha büyük bir felâketten kurtarırsın.. Tep civarında binlerce asker beni bekliyor.. Onlara Mısırlıların hangi yoldan ilerliyeceklerini bildirirsem, muvaffakıyet muhakkaktır. Sen bunu öğrenebilirsin.

Sevgilisinden harp sırlarını almak, yani onu casus mevkiine düşürmek mi? As'a! genç kız bunu yapamaz. Fakat babası da öyle yalvarıyor ki...

Biraz sonra, ayni yerde, Ayda sevgilisi Radames ile beraberdir. Genç asker, kıralın kızı ile hiçbir zaman evlenmiyeceğini, ikinci Habeş seferinden sonra kırala Aydayı sevdiğini itiraf edeceğini söyler.

Ayda, lâkayd, sorar:

— Bu sefer hangi yoldan gideceksiniz?

— Napata boğazından...

Bunu, gizlendiği yerden duyan esir Habeş kıralı, derhal fırlar. Fakat, bu esnada bütün muhavereleri dinleyen Amneris mabedden çıkar, Rademesin bir casus olduğunu haber verir.

Radames zindana atılmıştır. Casuslukla ittiham edilerek diri diri gömülmeğe mahkûm olur.

Son gün, zindandan içeri bir genç kadın hayali süzülür: Kıralın kızı Amneris.

— Radames, seni halâ seviyorum, seni kurtarabilirim; fakat benimle evleneceksin.

Radames, buna cevap olarak Ayda'nın ne oldugunu sorar.

— Babasını öldürdüler. Ayda kaçtı. Nerede olduğu bilinmiyor.

Radames için bu kadarı kâfi. O, Aydaya sadık kalarak ölecek.

Yerin altında, Radames'in gömülmesi için bir mezar hazırlanmıştır. Nihayet hüküm günü gelir. Delikanlıyı diri diri mezara koyarlar ve üzerini tuğlalarla örerler.

Radames, karanlık mezarda dizlerinin

Ve sonra gözleri, sütunların arasında görünen ehramların...

üstüne yıkılır.. Bir daha ne ne ışık görerecek, ne bir nefes temiz hava alacak!.. Birden mezarın içinde bir hıçkırık duyulur. Bir hayalet genç adama yaklaşır... Bu Aydadır. Hükmün icrasından önce mezara girerek saklanmıştır. Biribirlerinin kollarında ölürler.

Mezarı kapatan tuğlaların üzerinde siyahlı bir kadın, sevgilisinin ruhu için dua eder. Bu siyahlı hayal, kıralın kızı Amneristir.

***

19 uncu asrın büyük İtalyan bestekârı Verdi, en meşhur operalarından biri olan Aydayı, Hidiv İsmail paşanın emri üzerine, 1869 da küşad resmi yapılan Kahire İtalyan tyatrosu için yazmıştır. Hidiv, mevzuun eski Mısıra ait olmasını istediğinden, Mariette bey isminde eski eserler mütehassısı bir müşteşrikin yazdığı Senaryo Mısırda cereyan etmektedir. Fakat, hakikî vakalara istinat ettiği hakkındaki iddialar asılsızdır. İsimler de tamamile hayalîdir. 1871 de Kahirede, on sene sonra da Pariste Crand Operada sahneye konan Ayda operası, o zamandanberi, gerek musikisinin gerek mevzuunun güzelliği ile ölmez muvaffakıyetler kazanmıştır.

Habeş isyanı çıktığından beri Ayda gece gündüz ağlıyor, çünkü Habeş kıralının kızıdır.

Yarım Ay:

Bütün okuyucularına 1937 Yılını saygı ve sevgi ile kutlular.

YEDEK SUBAY OKULUNDA

Okul komutanı birinci tabur komutanı ile görüşüyor

Kantinin önünde, elindeki aşure kâsesine kaşığı bir daha daldırdı ve gülümseyerek:

— Bizim Metin de şimdi okuldadır. O da babası gibi talebe. Fakat aşureyi sevmiyor yavrucak..

Ve sesler biribirine karışıyordu:

— Sevilecek şey de değil ki mübarek

— E ne diye kapışa kapışa yiyoruz öyle ise?

Seslerin en gürü davayı halletti:

— Neden olacak.. Çocukluğumuz aklımıza geliyor. Heman heman hepimiz, yahut yarıdan fazlamız, on beş yirmi sene evvelki mekteplerin Arnavut bakkallarında aşure denen şu nesnenin tadını aldık. Şimdi tekrar ona kavuşunca, o eski günler, çocukluk demleri hatırıma geliyor ve kendimi yirmi yaş küçülmüş sanıyorum.

Ötede derin bir felsefe bahsına dalmış bir gurup.

Şu yanda güneş teorisinden bahseden gençler, tarihin bitmez tükenmez yollarında dolaşanlar, riyaziyeden, fenden, edebiyattan konuşanlar...

Kulak verirseniz, bu olgun cemiyetlerin akışına ister istemez kendinizi kaptırır, ve birer öğretmen gibi konuşan bu insanlara dalan gözlerinizde gayri ihtiyarî bir istifham belirir.

— Neredeyim... Ve bunlar kimlerdir?..

O ânda size sürü sürü şahitler getirseler de; bir okulda bulunduğunuzu ve karşınızdakilerin de bu okulun talebesi olduğunu iddia etseler, yine inanmakta güçlük çekmemenize imkân yoktur.

Fakat hakikat şudur:

Lise tahsilini bitirmiş, üniversiteyi bitirmiş, hatta Avrupada tahsilini tamamlamış insanlar, burada, bu (Yedek Subay Okulu) nda, şimdi de askerlik bilgisi alıyorlar. Daha doğrusu yarın kahraman Türk ordusunun saflarında işgal edecekleri yerlere hazırlanıyorlar.

Burada avukat vardır, mühendis vardır, şair, heykeltraş, öğretmen, ziraatcı, tacir, mimar, ressam, fotoğrafcı, müddeiumumî, hâkim, kaymakam, nahiye müdürü, haritacı, matbaacı.... sayın sayabildiğiniz kadar her meslekten, aklınıza gelebilecek her şübeden, okumuş, hayata atılmış, ilerleme yolunu bulmuş insan vardır.

Ve burada, vaktile tir tir titrettiği sınıfındaki talebesile yanyana talebelik eden öğretmen vardır. Emir verdiği memuruyle omuz omuza talime çıkan amir vardır. Mahkeme huzurunda karşı karşıya söz ve mantık düellosu yapmış avukatlar vardır. Hepsi vardır, fakat hepsinin arasında en sıcak, en samimi bir yuvanın evlatları arasındaki birlik, sempati, ve kardeşlik vardır.

İşte on beş sene evvelki talebesile bir tatlı sohbete dalan kırklık öğretmen:

— Nerelerde idin söyle bakalım evlât?.. diyor.

Yazan:

KANDEMİR

***

— Sizden ayrıldıktan sonra doğru Avrupaya gittim. Sorbonu bitirdim ve ilmî tetkikat için yıllarla oralarda dolaştım.

— Zaman ne çabuk geçiyor.. seni halâ, derste mütemadiyen beni şaşırtmağa çalışan o haşarı çocuk gibi görürüm.

— Şimdi de beni şaşırtıyorlar hocam.

Ve bir kenarda silâhını temizlemekle meşgul genci göstererek:

— Tanır mısınız? diyor.

— Yoo.... kim ola ki ?..

— Nasıl bilmezsin canım... Hani sınıfta yanımda otururdu. o da talebendir.. şimdi doçent !.

Neşeli neşeli ona doğru yürüyorlar:

— Doçent amma, yine talebe !..

Son postanın getirdiği mektuplar dağıtılıyor.

Sivastan, Erzurumdan, Vandan, Adanadan, Samsundan.. her yandan haber. Kimi anasından, kimi babasından, eşinden, yavrusundan, kardeşinden beklediği gönül sesine kavuşuyor.

Ve satırlarda dolaşan gözler ışıldıyor, yavaş yavaş gülümsiyor..

Mektupların arasından çıkan resimler elden ele dolaşıyor.

Biribirlerinin sevincine, herşeye ortak olan insanlar.

Eli boş kalan biri, yarı sinirli, yarı şen etrafına bakınıyor:

— Beni unuttular mı dersin?...

Ve derhal başucunda peyda olan bir neferin sesi:

— Sizi kapıda bekliyorlar...

— Gördün mü bak... canlı mektup gelmiş... daha ne istiyorsun..

Bir çocuk gibi koşarak gözden kayboluyor.

Harbiye mektebinden boşalan bu yuva, artık hiç te öksüz değil. Ayni vatan çocukları, ayni emel ayni ülkü peşinde yine buradalar...

Ve şehrin gürültüsünden, hırsından, didişmesinden uzak, bu havada insan bir başka ferahlık duyuyor.

Bir boru sesi

Büyük avluyu, koridorları dolduran insanlar birden bir başka harekete geçiyorlar..

Silâhını kapan mangasındaki yerini buluyor.

Ve biraz evvel gülüşen, konuşan, gezen, şakalaşan bu kalabalık, bir ânda çelikleşiyor.

Bir örnek hâki kıyafetleri, sanki yüzlerine de ayni rengi, ayni manayı vermiş..

Sert bir kumanda sesi, tek bir vücut gibi hepsini harekete geçiriyor.

Karşınızda Yeryüzünün en kahraman ordusundan örnek bir parça görüyorsunuz..

— Ne çabuk bu hali aldılar..

Demeğe kalmıyor. Cevabınızı alıyorsunuz:

—Evvelâ Türkün bünyesinde askerlik var. Sonra da münevver insana, hele münevver Türke askerliği benimsetmekten kolay ne var...

Ve ilâve ediyorlar:

— Sade tatbikat sahasında, talimde değil, nazariyatta da tahmin edemiyeceğiniz kadar öndedirler. Ve hiç şüphe etmeyin ki, buradan mezun oldukları zaman bütün manasile askerlik ilminin ehlidirler. Onlara Türk ordusundaki vazifelerini, göğsümüzü gere gere, asla tereddüt etmeği aklımıza bile getirmeden teslim edebiliriz.

Şimdi dillerinde, içlerinden gelen bir vatan havası, sert adımlarla, bir heybet timsali gibi ilerliyorlar.

Kış güneşinin baygın ışıkları ak alınlarının üstüne, bir ak çelenk gibi konuyor..

Islak kaldırımları sarsarak, bir zafer alayı gibi akan onlara dalan gözlerimde, nadir kavuşulan bir sevinç ve gururun ışıltısı var.

KIRK PARA YERİNE

Mangalda ateş kalmamış, oda soğumuştu. Beşikte yatan çocuk ağlıyor, genç anne, ne yapacağını şaşırmıştı. İki gündür açtı, memelerinde bir damla süt kalmamıştı.

Hastanede ölen kocasının ardından o da ölmek istiyordu; fakat, beşikte yatan kızı o kadar güzel, o kadar tatlı ve babasına benziyordu ki; genç kadın yaşıyordu. Yaşamak istemekle iş bitmiyordu. Yiyebilmek, oda kirası verebilmek, kızını bakabilmek için para

Yazan :

CAHİT UÇUK

lâzımdı. Kocasının bir ay süren hastalığı ve ölümü, biriktirdikleri birkaç kuruşu eritmişti. Mangalda ateş, dolapta yiyecek, lâmbada gaz kalmamıştı. Beşikteki on aylık yavru, annesinin boş memelerinden süt alamayınca, ağlıyor, genç kadının yüreği sızlarken, gözlerinden yaşlar akıyordu.

Biraz yiyecek birşey olsa, zorla, istemediği, iştahası olmadığı halde kızının hatırı için, onun karnını doyuracaktı.

Beşiğin yanından kalktı. Yemek dolabının içini kaçıncı olarak gözden geçirdi. Bir lokma kuru ekmek bile yoktu.

Kızı, ağlıyordu.

Odanın tek penceresinden, akşamın sisli karanlığı doluyor, dışarıda yağmur başlamıştı. Pencerelerin çinko kaplamalarında damlaların sesi büyüyor, ötüyordu.

Sokaktan akşam satıcıları geçmeğe başlamıştı. Köşebaşındaki elektrik lâmbası yanmış, eli mendilli, paketli erkekler, yakalarını kaldırmış, omuzları kısık evlerine dönüyorlardı.

Genç kadın, elleri yırtık hırkasının ceplerinde, pencerenin önünde duruyor, ümitsizlik, çaresizlik, açlıkla, bütün vücudu ürperiyor, titriyor, kalbi göğsünü acıtarak vuruyordu.

Kızı durmadan ağlıyordu.

Dönerek beşiğin bulunduğu yana baktı. Odayı saran derin karanlıktan başka birşey göremedi. Küçük kızının ince, sesi, karanlığın içinden bir su şırıltısı gibi taşarak, annenin yüreğine doluyordu.

Ne yapacaktı? Soğuk beşikte, midesinin açlıktan kazınmasından ağlıyan küçük kız, bütün gece aç mı kalacaktı?

Genç anne, pencerenin yanından ayrılarak, ileri doğru atıldı. Duvarda asılı mantosunu, başörtüsünü el yordamile bularak giyindi, başını örttü. Kızının beşiği yanına çömelerek onun üşümüş yanaklarından öptü.

Hastanede ölen kocasının ardından o da ölmek istiyordu: fakat beşikte yatan kızı o kadın güzel, o kadar tatlı, ve babasına benziyordu ki...

Küçük kız, yanağına değen sıcak dudukları karnını doyuracak meme sanarak, bir ân için sustu, ve arandı. Sonra ağlamağa başladı.

Genç anne, çılgına dönmüştü. Oda kapısına doğru koşarak, dışarı fırladı. Bitişik odaya girdi. Orada, küçük bir lâmba yanıyor, genç bir kadın, lâmbanın ışığında birşeyler dikiyordu. İceri oda komşusunun girdiğini görünce, ona gülümsedi:

— Ne var kardeşim?

Genç annenin, gözleri yaşlı, sesi hıçkırıklıydı:

— Komşucuğum, benim kıza göz kulak ol, ben biraz dışarı çıkacağım...

Cevap beklemeden dışarı fırladı. Biraz sonra dar, çamurlu, yarı karanlık sokaklardan koşarcasına yürüyordu.

Caddeye çıkınca duraladı. Tramvaylar buğulu camlarile içindekileri gizleyerek, parlak rayların üzerinden kayıp gidiyor, gelip geçiyor. Otomobiller yuvarlak, kalın lâstiklerile caddenin çamurlu sularını iki yana sıçtratarak yolcu taşıyor, şemsiyelerinin geniş sığınağında ağır ağır yüreyenler, ıslanmamak için koşanlarla cadde; genç anneye uzak, yabancı bir yerdi.

Elektrik lâmbalarının ışıklarını donuklaştıran, yerleri parlatan yağmur, onun ince mantosunu ıslatmış, omuzlarından başlayan bir ıslaklık, soğukluk yavaş yavaş bütün vücudunu sarmıştı.

Evinden niçin fırlamış? Caddeye neden çıkmıştı? Kendisi de bilmiyordu..

Taze solgun yüzünde iri, parlak, siyah gözleri tuhaf bir ümitle parlıyordu. Başörtüsünün kenarından çıkan saçları, bukle bukle olmuştu. Yanından geçen erkekler ona bakıyorlar, fakat hiç kimse bir tek söz söylemiyordu.

Genç anne, saatlar geçtiği halde, dayandığı elektrik direğinin yanından kıpırdamıyor, bütün vücudu ıslanmış, dişleri biribirine çarparak, titriyordu.

Otomobiller seyrekleşmiş, kaldırımları dolduran kalabalık çekilmiş, sokaklar tenhalaşmıştı.

Genç anne, olduğu yerde duruyor, niçin olduğunu bilmeden sağa sola bakıyordu.

Karşı birahaneden bir genç kadınla, bir erkek çıkmışlardı. Erkek şemsiyesini açmış, kadın onun omuzu dibine sokulmuştu. Gülüyorlar, neşe içindeydiler.

Genç annenin önünden geçerlerken, kadın birdenbire durdu. Genç annenin yüzüne baktı. Sonra yanındaki erkeğe fısıldadı:

— Şuna kırk para versene!

Erkek, hiçbir şey söylemeden elini cebine attı. Parmaklarının ucunda tuttuğu parayı uzattı.

Genç annenin, titremesi büsbütün genişlemiş, yüzünde bir damla kan kalmamıştı. İri, siyah gözlerinde korkuya benzer bakışlarla uzatılan paraya bakıyordu. O parayla arasında bir uçurum varmış gibi elini uzatamıyor, alamıyordu.

Oğuldıyan kulaklarına tokat gibi bir ses çarptı:

— Kör galiba!

Acıyarak gözlerine bakıyorlardı. Sonra kadın eğilerek onun avucunu açtı. Erkeğin elinden parayı alarak, genç annenin avucuna bıraktı, yine gülüşerek uzaklaştılar. Genç anne, artık hiç birşey görmüyordu. Sesler, ışıklar, renkler birbirine karışarak, gözlerinin önünde dönüyordu. Buz gibi soğuk avucunu, erkeğin cebinde ısınan para ateş gibi yakıyor, kavuruyordu.

Genç anne, gözlerini kapadı. Başının içindeki seslerin, haykırmaların, susmasını bekledi. Ölçemediği bir zaman geçmişti. Yavaş yavaş gözlerini açtı. Gözlerile beraber yumulu avucu da açılmıştı.

Şaşkın şaşkın baktı. Avucunda bir gümüş yarım lira vardı. Ona kırk para yerine yanlışlıkla yarım lira vermişlerdi.

Kızının ağlayan sesini duyuyor, o ses onu çağırıyordu.

Karşı kaldırıma geçerek, vitrini yiyecekle dolu bir dükkâna girdi. Biraz sonra elinde bir iki küçük paketle, koşar adımlarla karanlık sokaklara daldı.

Sabık ingiliz kıralı sekizinci Edaardın kış siporları yapmak üzere gittiği Avusturya Tirol'linden bir manzara.

Eski Maarif Teşkilâtımız Nasıldı?

Yazan:
Mütekait Büyük Elçi
SALİH MÜNİR ÇORLU

Cedlerimiz, ilim ve fennin faidesini, lüzumunu, değer ve kıymetini lâyıkile takdir etmiş olmalıdırlar ki.. memleket fethettikçe aldıkları yerlerde sade camiler, hayrat, çeşmeler, köprüler, imaretler, mihmanhaneler, kârvansaraylar, bentler ilâh... yapmayıp; o zamana göre şimdiki iptidaî, orta ve yüksek mekteplerimizin muadili olan ve talebeye mahsus hucre denilen odaları ihtiva eden som kâgir ve metin birçok medreseler yaptırmışlardır. Hariçten de kıymetli, fadıl kimseler getirterek, liyakatli müderrisler ve âlimler yetiştirmişlerdir.

Bu medreselerin asarı gerek İstanbulda, ve gerek memleketimizin birçok yerlerinde hâlâ mevcuttur.

Ecdadımız, hayrat olarak vücuda getirdikleri bu müesseselerin, daimî tamirile güzelce muhafazalarını; müderrislerine ve hademelerine tahsis ettikleri dolgun maaşların muntazaman ödenmesini; fodla ve çorba, etli pilâv ve zerde tevzi ile kimsesiz talebenin iaşelerini temin için, bol irat getirir emlâk ve âkar vakfetmişlerdir.

Maarif merkezi olan bu müesseseler:

1 — Zamanımızdaki ilk mekteplerin yerlerine kaim olan «mahalle mektepleri». (Bunlara sübyan mektepleri de deniliyordu).

2 — İlim başlangıçlarını tahsile mahsus olan «hariç medreseleri».

3 — Zamanımızın orta mekteplerine muadil olan: «dahil medreseleri».

4 — İdadiler derecesinde olan «Muvassalai Sahan» veya «Tetümme medreseleri» [1].

5 — Şimdiki yüksek mekteplerimizin mukabili olan «Sahan medreseleri» idi [2].

Bunlardan başka "Darüttefsir„ ve „Darülhadis„ ve „Darülmesveni [3] ve "Darülkurra"[4] adlarile medreseler olduğu gibi; Süleymaniyede tababet ve cerrahlığı ve askerî fenlere lâzım olan riyaziye ilmini tahsil için de ayrıca medreseler vardı. Fetvane dahi bir "Darülfıkıh" idi.

Hariç ve dahil medreselerinin bazıları işbu Süleymaniye medreselerinin idadiyesi itibar edildi, ve onlara da "Muvassalai Süleymaniye„ denildi. Tedrisat umumiyetle meccanî idi.

***

Mahalle mekteplerinde çocuklar Elifbayı öğrenirler, ve Kuranıkerimin «amme» cüzünden başlıyarak "tebareke, kadseme ve vezzariyati„ cüzlerini okuduktan sonra, bütün mushafı şerifi hatim ederlerdi, ve debdebe ile hatim duası yapılırdı. Ayni zamanda çocuklara ilmihal okuturlardı. Dinlerini öğretirlerdi. Türkçe yazıyı güzel yazdırmak için sülüs meşkettirilirdi. Kuranıkerimin kelimelerini, harflerini iyi telâffuz ettirmek için tecvit okutulurdu. Velileri isterlerse çocuklarını hıfza çalıştırırlar ve debdebeli hafız cemiyeti yaparlardı. Güzel yazı yazmağı öğrenen çocuklar «Hattatlık icazeti» alırlardı.

Çocuklardan sesleri güzel olanlara biraz musikî meşkedilirdi ve ilâhiler öğretilirdi.

Velilerinin hali ve istitaati müsait olan çocuklar, alay ile mektebe başlarlardı. Mektep çocukları, mektebe yeni girecek çocuğu gidip evinden alırlardı. «İlâhiciler» önde, mektebe başlayan çocuk bir arabada veya midilli sırtında, süslü elbisesile, mavi boncuklu "Maşallah„ lı nazar takımı ile, boynunda sırmalı kese içinde kuranıkerim asılı olduğu halde ortada., diğer çocuklar arkada olarak ilâhilerle ve aminlerle mektebe giderlerdi. Alayı teşkil eden çocuklara lokma dağıtılır ve «amin parası» verilirdi. İlâhicilerin «amin parası» diğer arkadaşlarının iki katı idi.

Banilerinin vakfiyeleri mucibince, bazı mahalle mekteplerinde çocuklara birer «kapama» çıkardı. Yani birer kat elbise ve birer çift ayakkabı verilirdi. Muayyan günlerde pilâv zerde dağıtılırdı.

***

Medreselerin programlarındaki dersler şunlardı:

[1] Fatihte Sahan medreselerinin arkasındaki sekiz medresedir.

[2] Fatih camiinin iki tarafındaki sekiz kurşunlu medresedir.

[3] Bunlar, İstanbulda halâ asarı mevcut olan küçük medreselerdi. Muktedir mesnevi okuyucuları yetiştirirlerdi.

[4] Bu medreseler de Kurra hafızları yetiştirivordu ki, hafızlar kuranıkerimi yedi ve hattâ on vecih üzerinde okumağı öğrenirlerdi.

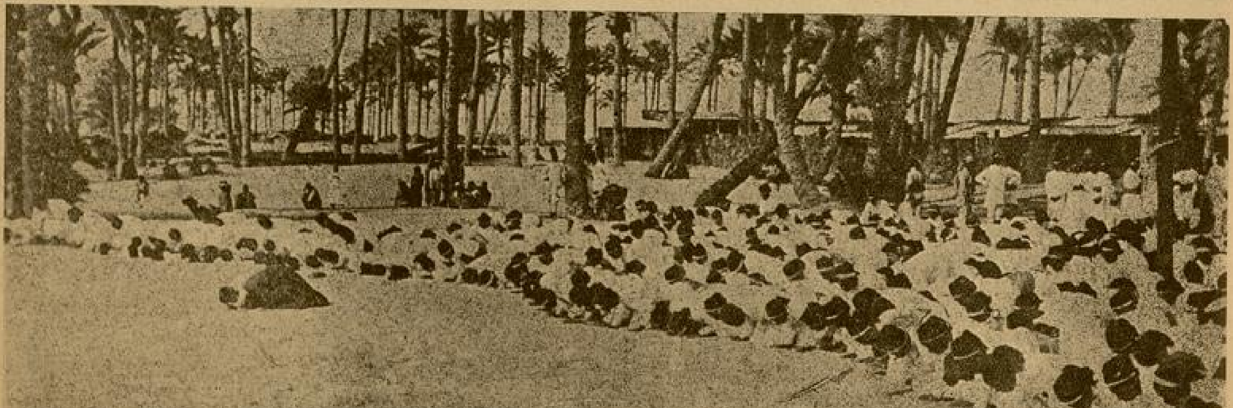

Cedlerimiz memleket fethettikçe aldıkları yerlerde de medreseleri açmışlardı. Tunusta bir medrese talebesinin ibadeti.

1— Sarf. 2 — Nahıv. 3 — Mantık. — 4— İlmi adap. 5— İlmi maani. 6— İlmi kelâm (ilâhiyat). 7 — İlmi hikmet. 8 — İlmi fıkıh. 9— İlmi tefsir. 10 — İlmi hadis.

Bu dersler on beş sene sürerdi. Fakat, tefsir.. hadis.. fıkıh.. tasavvuf ilimlerinde derecei kemale ermek, otuz sene kadar olsun çalışmağa mütevakkıftı. Müderrisler icazat verdikten sonra talebelerini, tahsilleri esnasında bazı müşkilâta tesadüf edip te halledemezlerse «darüttefsir» ve "darülhadis„ ve "darülfıkıha„ gönderirlerdi. Bu müesseselerin müderrisleri, mütahassısların en mümtazlarıydı.

Umumiyetle müderrislerin bir takımı yalnız ders vermekle meşgul olurlar; ve bir takımı da hem ders okuturlar ve hem de Fetvaneye devamla tatbikat görürlerdi ki.. bunlar ilmiye mesleğinde âlî mertebelere ermek istiyenlerdi. Kazaskerler, şeyhülislâmlar hep bu kısımdan yetişirdi. Herhalde müderris olmak, ve mollalık ve kadılık payesi ve hizmeti almak için «sahan medreselerinden» icazetle neşet etmiş olmak lazımgelirdi. Binaenaleyh müderrisler temeyyüz etmiş ülemadan ve fudelâdan olub, herbiri birer müctehit gibiydi. Nicelerinin makbul telifleri vardır. Bir müderris yoldan geçse, halk onu hürmetle selâmlar idi.

"Sahan„ medreselerinde tahsillerini ikmal edenlerin birincilerine ibtida "hariç„; sırası geldikçe ve münhal oldukça yüksek maaşlarla "dahil„ ve "Tetümme„ ve „Sahan„ müderrislikleri tevcih ediliyordu.

Kadıların (bunlara molla da deniliyordu) salâhiyetleri vasi ve mütenevvi idi. Bunlar, hep devlet ve memleketçe mühim şahsiyetlerdi. Adliyeye ait işler ile , hukuk ve ceza davalarının hal ve faslı ile iştigalden başka, kadıların icraî birçok vazifeleri de vardı. Zabitaya, dahiliyeye, askere, belediyeye müteallık işler hep kadıların ellerinden geçerdi. Eski kayıtlerde görüldüğü üzere, meselâ «Beypazarı eşkiyasının tutulup cezalandırılması için» mahallî kadısına emirname giderdi. «Düşman gemilerinin sevahile yanaştırılmamasına» veyahut «fisebilillâh asker cemi ve harp levazımı sevkedilmesine» veyahut "Esbak Ermeni patriki Abrahamın İstanbulda oturması caiz olmadığından fesadını def için Tokatta ikametini Ermeni patriği istida etmekle mahfuzen sevkolunduğuna„ dair kadılara emirnameler, fermanlar gönderilirdi. Kadılar da birçok işler hakkında ve meselâ bir menfinin affı lüzumunu, veyahut herhangi bir timarın heyeti mahsusasının tensibi veçhile «filâna verilmesini» İstanbula inha ederlerdi.

Bilfiil Rumeli ve Anadolu kazaskerleri, Rumeli ve Anadoludaki kadılara, hakimlere nezaret ederlerdi.

O zamanın talebeleri, müderrislerinden icazet alabilmek için ömürlerinin lâakal 15, 20 yılını medrese odalarında tüketmeğe mecbur ve mahkûmdular...

İşte devletimizin kavi temellerinini atan, ve muazzam binasını kuran ecdadımızın Türkistandan, Şamdan, Iraktan, Mısırdan... ilâh celbettikleri füdelânın, üdebanın., ve tesis ettikleri medreselerin her tarafa yaydıkları maarif nuru sayesinde yetişen, ve binlerce kitap elif eden güzide ülemamızın maruflarından bazılarının namlarını, pek muhterem üstadım merhum Ahmet Vefik paşadan naklen buraya kaydeyliyorum:

Şeyh Şemseddin Buharî, Kara Davut, Molla Şeyhî, Hoca Esvet, Muhlis Beşe, Aşık Beşe, Taceddin Kürdî, Ülvan Çelebi, Molla Fenarî, Kutlanî, Şeyh Vefa, Molla Küranî, Müeyyet zade, Molla Hüsrev, Ak Şemseddin, Sarı Yakup, Tacizade Sadi, Hekimşah, Şarih Çeğmunî, Sinal Beşe, Ahmet Beşe, Yakup Beşe, Kuşçu, Mirim Çelebi, Arapşah, Subutî, Mustafa paşa, Mevlâna İdris, Neşrî, Defterdar Şahidi, Nişanî Mehmet paşa, Imat Çelebi (ilk büyük Türk şairi), Cemalî, İlâhî, Necatî, Ak Şemseddin zade Hamdi, şaire mühtedi Zarife hatun, Kastamonili Zeynep hatun, Zenbilli Ali efendi (Mevlâna Cemalî), Ebussud efendi, Kemal Paşazade, Birgüvî, İbrahim Çelebi, Taşköprülü zade, Sokullu Mehmet paşa, Feridun bey, Ramazanzade, Nişancı Celâlzade, Ferdi, Selânikî, Ebulfazl, İdriszade, Sinan Çavuş, şair Baki, Hayalî, Fuzulî, Sururî, Lâmiî, Figanî, Yahya, Lâtifî, Ataî, Nevîzade, Deli Birader Gazalî, Kınalı zadeler, Seydi Reis (kâtibi rumi) Piri reis, Peçevî, Nasuh Paşazade, Apti, Nişancızade, Alî, Kara Çelebizade, Nevî, Nefî, Behaî, Nabi, Nihaî, Nadirî, İlâhî, Molla Şuurî, Reis Hükmî, Sarı Abdullah Çelebi, Kâtip Çelebi (Hacı Halife) Veysi, Taşköprülü zade, Reisülküttap Zülfikar efendi, Ebubekir efendi, Tavukçu Mustafa efendi, Addürrezzak efendi, Ahmet Resmî efendi, Müverrih Çelebizade efendi, Raşit, Pirizade efendi, Esat efendi, Abdullah Vessaf efendi, Nakip Rıza efendi, Nilî efendi Gelenbevî efendi, Suphi, Şaban Nuh efendi, Hoca İshak, Yusuf Hilmi, Asım, Köprülü Esat paşa, Ragıp paşa, Nevres, Sabit, Haşmet, Uşakı zade, Hekim oğlu Ali Paşazade Ziyaî, Defterdar Safaî, Naima, Defterdar Mehmet paşa Dürri efendi, Hayatî zade, Yirmisekiz Çelebi Mehmet efendi oğlu Sait paşa ilâh...

***

Medreselere yerleşemiyen, veyahut medreselerindeki müderrislerin ilmile iktifa etmiyen talebeye de, büyük camilerde sabahları mantık, maani ve hikmet; öğleden sonraları da fıkıh, tefsir ve hadis okutan müderrisler vardı. Bu dersler de on beş sene sürerdi. Tahsillerini ikmal eden talebe Şeyhülislâm kapısında imtihan geçirirler, kazanırlar ve isterlerse " dersiam „ olurlardı. Yani kâfi miktar tahsisatla istedikleri camilerde umumî ders okutmağa mezun olurlardı.

"Dersiam„ denilmesi: kim isterse dersini dinler, mani yoktur demekti.

***

Hasılı umumiyet itibarile ilmiye mesleği pek mazbut, revnaklı ve şerefliydi. Kadılar olsun, müderrisler ve kazaskerler olsun bir işte: "Allahın emri budur„ deseler, herkes kabul eder ve kimse muhalefete cesaret edemezdi.

Fakat on yedinci asırda (hicrî bin tarihinden sonra) devletimizin kanunları, nizamları bozuldu. Her işe iltimas girdi, hatır karıştı. Müderrislikler, kadılıklar ehliyetsizlere geçinme vesilesi oldu. Paşalarımız, ricalimiz işe yaramıyan oğullarına, hısımlarına, akrabalarına, bendelerine, hatta çuhadarlarına, uşaklarına, cümlecilerine imtihansız rüus alıvermek yolunu açtılar. Cahiller ve avamtakımı parayla müderris ve kadı mülâzımı olmağa başladılar. Bunları

— Arkası 30 uncu sayfada —

Erenler ve Erdirenler

Yazan :

CEMAL ATAÇ

◆

№ : 5

◆

Molla kuşluk dediği kaza namazını kılmış, seccadesinde oturmuş düşünüyordu. Buraya geleli bunca zaman olduğu halde, halâ birşey yapamamıştı. Dairede işleri olan köy imamlarile, asker kaçağı cami hatiplerinden kopardığı elli altmış altından başka birşeyi yoktu. Halbuki İstanbulda camilere Dağıtılan kandil yağlarından daha çok dünyalık çıkarılabiliyordu. Bu iş nereye varacaktı ? Bu budala Hacı, şimdi de ermişliğe kendini vermişti. Bundan hayır gelemezdi. Binaenaleyh kendi işini kendisi yapmalı idi. Camilerin muhassesatı epeyce tutuyordu. Bir de Burmalı camiin mihrap mahfelinde gayet nadide bir Hind seccadesi vardı. Bunu, bir el çabukluğu ile aşırmak lâzımdı. Yahut örneğini Kayseriye gönderip bir yenisini dokutmak mümkündü. Bu daha tehlikesizdi. Eğer bunu yaparsa aşıracağı seccade, bugüne bugün su içinde beş yüz altın ederdi. Bunları düşünüp sallanır, sallanıp mırıldanırken, Saliha hanım seslenmişti :

— Molla efendi, günah olacak ! Seni dua ve tesbihten ayırıyorum ama, Şeyh Ayetullah efendi teşrif buyurmuş mutlaka Efendi hazretlerini görmek diliyor. Gel de meram anlat.

Molla yüksek kıraatle bir dua okuyarak yerinden kalktı. Ağır ağır kapıya gitti. Ayetullah efendiyi içeri aldı.

— Molla efendi, Efendi hazretleri inşallah artık inayeti bariye nail olmuşlardır. Daireyi teşrif buyursalar da bazı mesalihi tedvir eyleseler.

— Efendi hazretleri dün gece manada Abdülkadiri Geylânî hazretlerini görmüşler, piri muhterem sizden şikâyetlerde bulunmuş.

Şeyhin sakalı titredi. Eğri boynu biraz daha çarpıldı. Küçücük mavi gözleri kısıldı. Rengi değişti. Elini kalbinin üzerine koyarak:

— Aman evlât, kusurumuz ne imiş? Rüya nasılmış ?

— Rüya değil, Efendi hazretleri cezbe halinde iken Abdülkadiri Geylânî hazretleri âyan olmuşlar, ve demişler ki...

— Evet; ne buyurmuşlar ?

— Şeyh Ayetullah, pek kemter, pek günahkâr oldu. Onu bir hışmımla kahretmeden evvel tekkeden çektir, yoksa senin de başına bir belâ getiririm; demiş.

— Aman Allah, sen medet eyle !.

Şeyh bu feryat ile odanın ortasına düşüp bayılmıştı.

Molla Mustafa, sırf lâf olsun diye söylediği bu sözlerin şeyh Ayetullah üzerinde bu derece tesir edeceğini hiç düşünmemişti. Birdenbire şaşırdı.Şeyhi teskin için: "kalk yahu, yalan söyledim!„ diyecekti. Fakat şeytan azabda gerek, düsturunu hatırladı. Onu kendi haline bırakarak, bu vaziyetten nasıl istifadeler temin olunacağını tasarlamaya başladı.

— Vay babam, Şeyh efendi vay ! Bunca müridi dizlerine kapandıran, koca memleketi kerameti peşinde dolaştıran Şeyh efendi ! Günahın bu kadar çok mu idi ? Ben senin böyle kof bir kavak kütüğü olduğunu şimdiye kadar ne diye anlamadım da uzun boylu düşünüp durdum. Zavallı halk, her gün dizlerini öptüğünüz şu şeytan kılıklı şeyhi gelip te bir görseniz!.. Tekkenin, türbenin, şeyhin, imamın, hacının, hocanın nasıl mahlûklar olduğunu anlardınız. Zavallı Muhammet, kurduğu dini, sizin elinizde böyle göreceğini birkere hatırına getirseydi, Vallah ve Billâh Kuranı Tanrıya iade eder.

Çekilir badiyesinde davarını güderdi. Hey Allahım hey!.. sen bari görmiyor musun?.... Molla böyle söylenerek içeride yatan Hacı Sadık efendinin yanına gitti :

— Nasıl, Efendi hazretleri, Eyüp peygamberin mertebesine erdin mi ?

— Şu füzulî kelâmları bırak Molla, bu gün iyiceyim, artık şu derileri çıkar yoksa boğulacağım. Ne idi o dışardaki patırdı? Pat diye birşey düşer gibi oldu? Benim düşüşüm gibi değilse de, bir insan vücudunun yuvarlanmasına benziyordu.

— Ha, bak bir musibet bin dersten iyidir derler ya pek doğru. Bir kere düşmekle, düşen hakkında adeta ihtisas kazandın. Kalkabilirsen düşenin kim olduğunu sana göstereyim.

— Çöz şunları da, doğrulabilirsem kalkayım.

Molla derileri çıkarırken, yine Hacıya sataşıyordu :

— Oh oh maşallah! piripak olmuşsun; vücudün Eyüp peygamberin vücudü gibi şeffafiyet kesbetmiş. Bir tarafından bakınca öbür tarafındaki eşyayı görmek kabil oluyor.

Nurdan bir ceset olmuşsun. Maşallah maşallah.

Derileri çıkarıp bir tarafa attı. Beş gündenberidir kapalı duran deriler, dehşetli bir koku hasıl etmişti. Molla burnunu tutarak :

— Yuf..... Bune mübarek bir koku be? Tıpkı dabağane.

— Sus gûnaha girme, ben onların üzerine yedi bin ihlâs okudum. Habis, yoksa çarpılırsın; hem o derileri toplada Rüfaî tekkesine götür. Hucrei refiaya koysunlar.

— Rüfailere bir mikdar kömür hediye etseniz daha makbule geçer Efendi hazretleri. Onların ateşten başka zorları yok. Bunları da Abdal baba dergâhına hibe ederiz.

— Kim idi o dışarda düşen söylesene :

— Ha, bana bak. Sen artık şu abdallığı bırak. Ermişliği, dervişliği bir tarafa at!.. tali kuşu bize öttü. Molla Mustafaya dua et, hiç sesini çıkarmı-

yacak ve ben nedersem onu yapacaksın eğer bir nokta kadar ayrılırsan seni de o dışarıdaki ermiş adam gibi çarparım.

Hacı Sadık efendi, Mollanın bu cür'etkârane tenbihatı karşısında şaşalamıştı. Bir hafta deriler içinde pis kokularla yapayalnız kalmış, kuruntularla binbir hâleti ruhiye içine düşmüştü. Okuyup üflüyor, esma çekiyor, Şeyh Ayetullahın yaptığı telkin altında hakikaten ermişlere kavuşacağını zannediyor. Hasılı iradesi, muhakemesi siliniyor, tamamen hûlya ve tasavvurat ile doluyordu. Şimdi, şu ânda Molla Mustafa'nın da dehşeti altında idi. Onun bir tek sözü Hacı Sadık efendiyi rabtu zabtetmeğe kâfi gelmişti.

— Pek iyi Molla Mustafa, pek iyi sen, ne dersen öyle olsun.

— Öyle ise - kapıyı açarak - bak şuraya!

— İiih!..... Bu ne hal? Bu ne felâket; bu mübarek zata ne oldu?

— Piri çarptı, piri; çok üzülme sana da bir hal olur.

— Allah Allah, fesüphanallah; piri mi çarptı?

— Evet.

— Sen gördün mü? Molla;

— Görmez olur muyum, ben yanıbaşında idim.

— Neden çarptı?

— Günahları çokmuş, piri kızmış, geldi çarptı.

— Burada mı çarptı?

— Canım, gürültüsünü sen de işitmedin mi?

— İşittim doğru doğru; Ya Hazreti

Halk, binbir şüphe içinde Şeyh Ayetullahı korkunç bir afet gibi....

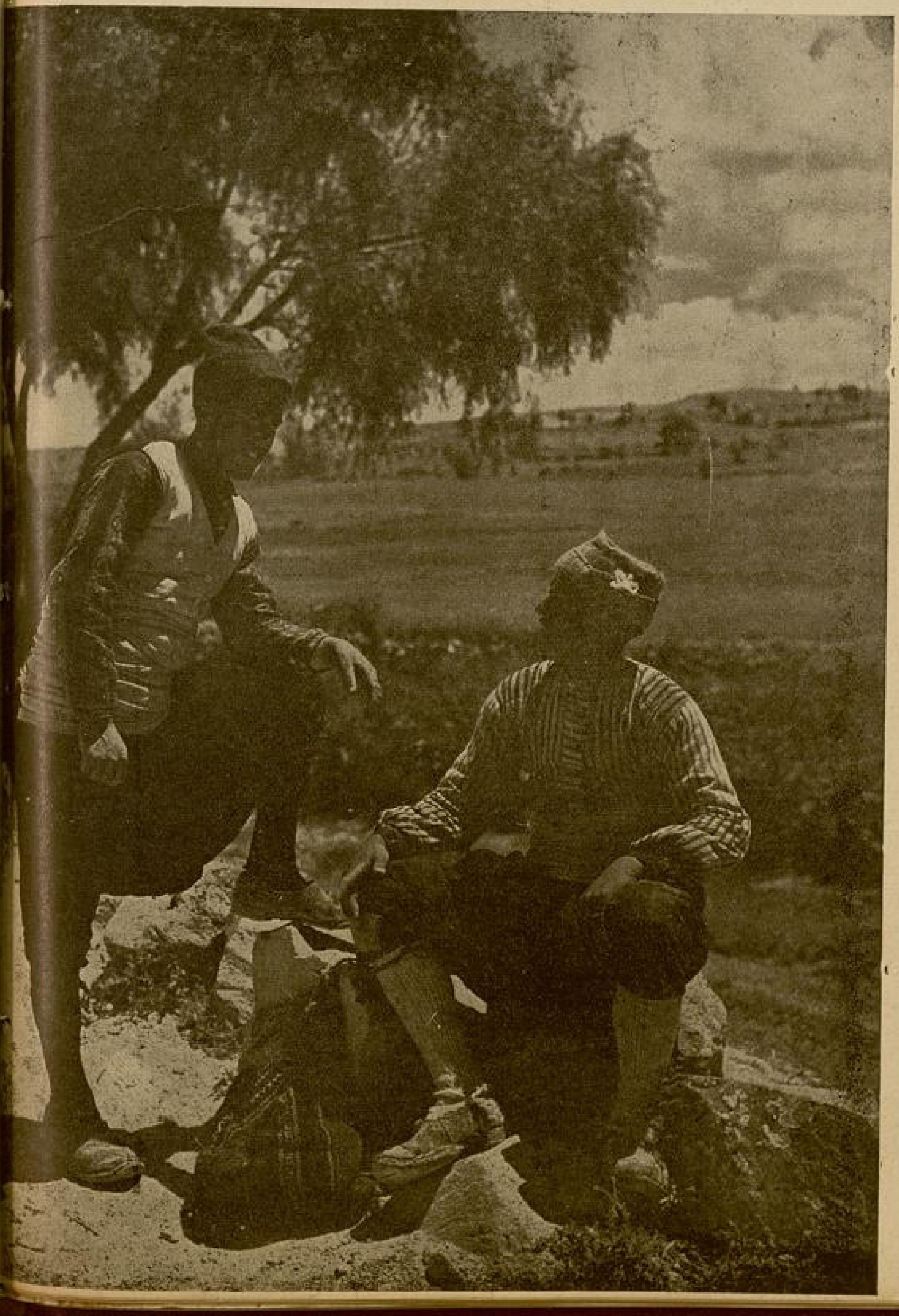

Abdülkadiri Geylânî? Sen medet eyle; bizi af ve müsamaha ile gör.

Molla Mustafa, katıla katıla gülüyordu. Hacı Sadık titreyerek yalvarıyordu:

— Gözünü seveyim Molla, etme, belki hazreti pir buralardadır. Bize de gazep eder.

— Sus be budala sus, artık beni dinle, gir içeri.

Şeyh efendi hâlâ upuzun yatıyordu. Molla içeri girdikten sonra, Şeyhin bukadar uzun boylu baygın kalmasından şüphelenerek, herif kurnazlık edip te bizi dinlemek istemesin, diye bir tecrübe yapıverdi. Şeyhin yanına geldi, tartaklamaya ve kaldırmaya çalıştı. Hiçbir hareket kabiliyeti göremedi. Ötesini berisini sıkıştırdı, burnunu tıkadı, yine ses yoktu. Yüksek sesle:

— Şeyh efendi, Şeyh efendi piriniz sizi affetmiş, efendi hazretlerine şimdi söylemiş.

Yine ses çıkmayınca itimat getirerek oda kapısını kapadı ve içeri girdi.

— Bana bak Hacı.

Bu hitaba Hacı sinirlenmişti. Kaşları çatıldı, birşey söylemek istedi. Fakat Molla:

— Bırak sen şimdi merasimi, beni dinle, Şeyhi piri çarpmadı, ben çarptım.

— Nasıl sen mi? Yoksa başına birşey mi vurdun.

— Hayır yüreğine korku doldurdum. Bizim efendi hazretleri, bu gece manada hazreti Abdülkadiri Geylânîyi görmüş. Ona: «Şeyh Ayetullah çok günahkâr oldu, hemen onu şeyhlikten çek; yoksa senin de başına bir musibet getiririm!» demiş; dedim ve Şeyh pat!.. diye düşüp bayıldı. İşte gördüğün gibi hâlâ ayılmadı.

— Vah vah vah, zavallı adam.

— Zavallı olur mu, bukadar günah işlemiş, Bukadarcık ceza çok mu?

— Eh şimdi ne olacak?

— Ne olacağını piri muhterem sana söylemedi mi? Herhalde söylemiştir.

Hacı Sadık efendi, kendi kerametine inanmaya başlamıştı. Kuruntularının hasıl ettiği haleti ruhiye ile buna da inandı.

— Evet, evet, birşeyler söyledi ama hatırımda tutamadım.

— Sana söylerken ben namazda idim. Ben de işittim. Şeyh Ayetullah'ı hemen tekkeden çektirip iş başına geçmelisin, diyordu.

— Ben, Şeyhlik yapamam!.. pirin gazebinden korkarım.

— Hele böyle şiddetli çarpıcı pirlerin tarikında değil mi?

— Canım! sen şimdilik bukadarını bil, ve Şeyh uyandığı zaman senin ayaklarına kapanacaktır, böyle söyle, öbür tarafına karışma.

— Arkası 31 inci sayfada —

Ağırbaşlığı ile Şöhret Olmuş Bir Yıldız:

AN HARDİNG

◆

An Harding R. K. O. Radyo Şirketinin en büyük yıldızıdır. Amerikada pek büyük şöhreti olan bu sevimli yıldız, çok tanınmış bir aileye mensuptur. Babası Amerika ordusunda miralaydır. Bu aile kızlarını sinema yıldızı olacak diye yetiştirmemişlerdir. An Harding mürebbiyeler, dadılar elinde büyümüştür. Tamam genç kız çağına geldiği zaman, aktrisliğe karşı kendinde büyük bir iptilâ hasıl olmuş, aktris olmağa karar vermiştir. Anası ve babası genç kızın bu arzusuna şiddetle itiraz etmişlerdir. Fakat bu itirazlar fayda vermemiş, An Harding istidat ve arzusunun sevkettiği mesleğe sülük çaresini bulmuş, sahne artisi olmuştur.

Rivayete göre bir aralık babas kendisini evlâtlıktan bile reddedecekmiş. Fakat bu fikrinden sonra vazgeçmiş. An Harding rollerinde o kadar muvaffak olmuştur ki bütün münekkitler, bu genç aktrisin Amerikanın en büyük trajediyeni olacağını söylemişler. Kızının bu kadar muvaffakıyeti üzerine babası da fikrini değiştirmiştir. Hattâ bir akşam tiyatroya gidip, kızının delice alkışlandığını gördüğü vakit, gözünden yaş gelmiş: «Ben kızımı aktris olmaktan men'e çalışarak büyük bir hata etmişim» diyerek kızına yaptığı muameleye pişman olmuş.

An Harding böylece temsil hayatına atıldığı sırada, sinema da alıp yürümeğe başlamıştı. An Hardingin pek meşhur trajediyen olduğunu bilen sinema şirketleri, bu artisti angaje edebilmek için müsabaka etmeğe başlamışlardır. Nihayet muvaffakiyet Radyo şirketinde kalmış, artist, bu şirkete uzun bir kontratla bağlanmıştır.

An Harding, Amerikada şöhreti en uzun süren yıldızlazdandır. Ben Hollivutta iken bu artist hep filim çeviriyordu, halâ da çevirmektedir.

An Harding'in şöhreti sairleri gibi değildir. Büyük yıldızların birçokları cinsî cazibe filân gibi şeylerle sunî surette şöhret kazanmışlardır. Halbuki An Harding şöhretini sırf sanatine borçludur. Onun yaptığı müşkül rolleri ötekiler katiyen yapamazlar, bu sebeptendir ki, artist taşıdığı yıldız ünvanını bihakkin kazanmıştır.

An Harding ile bir mülâkat yaptım. Pariste ikamet ettiği otelde beni büyük bir nezaketle kabul etti. Kendisi diğer yıldızların aksine olarak pek kibar tavırlı bir kadındır. Sesi, lâkırdısı, etvarı, her şeyi onun bir sinema yıldızı olmaktan ziyade kibar bir kadın olduğu hissini verir. Kendisi kumral saçlı, elâ gözlü, orta boylu güzel bir kadındır. Saçının tuvaleti çok sadedir. Sair yıldızlar gibi makyaj da yapmaz. Tabiî güzelliği ile iktifa eder. Bütün mânasile sade bir kadındır.

Beni kabul ettiği zaman siyah kadife bir tayyör giymişti. Elmas olarak kolunda inci ve pırlanta ile karışık gayet kıymetli bir saatli bilezik ve parmağında da büyük bir tek taşlı yüzük vardı. An Harding çok iyi tahsil görmüştür. Sözünden, sohbetinden, malûmatından istifade edilir bir kadındır.

— Mis Harding, sinema âlemi sizin gibi bir yıldızın vücudile iftihar etmelidir, dedim. Büyük artist nazikâne teşekkür ederek şu sözleri ilâve etti:

—Sinema âlemi o kadar adî ruhlu insanlarla dolu ki, ben size kibar geliyorum. Ailem Amerikanın en eski familyalarından birine mensuptur. Annem sosyetede tanınmış bir kadındır. Ben çok demokrat ahlâklıyım, asalet davası güdemem. Fakat bu sözümden adî tabiatlıları takdir ederim

mânasını çıkarmayın. Bilâkis adilerden hoşlanmam, yalnız ailem efradı kadar da bu hususta müteassıp değilim. Babam beni aktris olduğum zaman adilikle itham etmişti. Fakat ben artist olmağı bir tenezzül değil, iftihar vesilesi addederim, ve bugün yıldız olmakla pek müftehirim.

Yalnız şurasını itiraf edeyim ki, sinema âleminin bayağılığını hiç hoş görmem. Artistlerin, hattâ yıldız diye geçinenlerin içinde öyle bayağılar vardır ki, akıllara sığmaz adilikler yaparlar. Bir kere Holliyuta Fransız seyyahları gelmişti. Bunların içinde Baron Hanri dö Roçildin oğlu Filip dö Roçild de vardı. Sinema âlemi, bunlara izaz ikram etmek için bir akşam Ruzvelt otelinin salonlarında büyük bir kabul resmi tertip etmişti. Tabiî bu resme birçok yıldızlar da davet edilmiştir. Bütün yıldızlar Filip dö Roçilde prezanta ediliyordu. Sıra, ismini söyliyemiyeceğim en büyüklerinden birine geldi, ne derse beğenirsiniz? «Ben Yahudinin oğlu, Yahudi barona prezanta olmağa tenezzül etmem.» demez mi! Herkes ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırdı. Baron Filip dö Roçild anlamamazlıktan geldi. Ne ise kadının kabalığı bir vaka şeklini almadan kapatıldı.

İşin şık ciheti de sinema şeflerinden hemen hepsinin Yahudi olmasıdır, fakat kadının umurunda değil, çünkü filimleri çok, pekçok para getiriyor. Bunların içinde öyleleri vardır ki, filim çevirdikleri kadar biribirlerine, direktörlerine, herkese ne küfürler savururlar Kulaklar işitmiyecek lâkırdılar söylerler. Ne ise.. çok şükür ki, bunların hiçbiri ekranda görünmez, yoksa halk bütün yıldızlardan ikrah ederdi.

— Cinsî cazibe hakkında ne düşünüyorsunuz?.

— Cinsî cazibe olabilir. Fakat cinsî cazibe namı altında sinemada ahlâka mugayir sahneler temsil etmeği, daha doğrusu cinsî cazibesi varmış gibi görünebilmek için pek açık saçık şeyler yapmağı kabul edemem. Dediğim gibi cinsi cazibenin mânası çok şümullüdür. Cinsî cazibe, erkek kadın herkeste az çok vardır. Fakat bu bir yafta gibi insanın alnında yapışık değildir. Cinsi cazibe ile meşhur olmak için, bu cazibeyi fazla fazla izhar etmek lâzımdır. Bunu gösterebilmek, bir sanata olan istidadı izhar etmek gibi saf temiz biryeş değildir. Bunu izhar etmek demek, alenen herkesin ortasında iki kişinin arasında geçen hayvanî hissi açığa vurmak demektir ki, bunu her artist yapamaz.

Bunu yapmıyan veya yapmak istemeyen yıldıza cinsî cazibesi yoktur deniyor. Böyle demekten ise: «cinsî cazibesi i izhar etmeğe hicabı mâni oluyor» deseler yıldızları daha yükseltmiş olurlar.

Büyük harpten beri insanların ahlâkı çok bozuldu, para için herşey yapılıyor. İşin fenası sinema şirketleri, cinsî cazibe para kazandırıyor, diye bütün artistleri cinsî cazibelerini izhara teşvik ediyorlar. Ben bunu ahlâka mugayir buluyorum.

Sinema büyük bir sanatır. Bunu, ahlâkı umumiyeyi bozmak için değil, yükseltmek için kullanmak lâzımdır, fakat maateessüf para denilen iblisin aşkı için neler yapılmıyor. Napolyon, harp etmek için lâzım olan şey: «birincisi para, ikincisi para, üçüncüsü gene paradır»demiş. Onun dediği gibi yaşamak için lâzım olan şeyin: birincisi; para, ikincisi para, üçüncüsü gene paradır. İnsanlar bunu böylece kabul etmişler. Onlar için para kazanılsın da ahlâka mugayir surette olsun, ne olursa olsun. İşte sinema âlemi de aynen budur. Para dedin mi akan sular durur. Onun cazibesi insanları değil sade fenalığa, cinayete kadar sevkeder.

Satıcı — Emin olunuz Bay! Bundan daha uygun bir yılbaşı hediyesi olamaz ki...

Müşteri — Fiatı?

Satıcı — Pazarlık etmemek üzere üç yüz elli lira bayım!

Müşteri — Refikayla beraber geliriz. .. Refikayla beraber geliriz...

Müşteri — Şöyle modaya uygun bir elbiselik kumaş...

Satıcı — Şu gösterdiğim ipek kadifeden, bir tuvalet için 6 metre yeter. Metresi 15 liradan...

Müşteri — Refikayla beraber geliriz . . Refikayla beraber geliriz.

Bir hazır manto 350 lira. 6 metre kadife 15 liradan doksan ; bunun harçı ; garnitürü, kürkü, fasonu için de yüz elli lira gidecek.

Yüz lira aylıktan vergiler kesilince cebde kalanı hesap et, gel de bu işin içinden çık!..

Yolda bir de (Beyaz Tilki) kürk mağazasına uğr mak hatırıma geldi. Dükkân sahibi bana birçok güzel şeyler gösteriyordu. Kendisine şöyle bir ihtarda bulundum :

— Azizim ! bizim aylıkla uygun birşey olmalı !

— Ne alıyorsunuz?

— Yüz lira...

— Bonmarşeye uğrasanız hiç aldanmazsınız!... dedi.

Hem yürüyor, hem de kötü talihime şerzeniş ediyordum. Evlendik evleneli her yılbaşında karıma güzel bir hediye alaçağımı vadeder dururdum . Bitmez tükenmez zuhurat masraflardan beş kuruş bir kenara ayırabilirsen aşkolsun!....

Nihayet Bonmarşede bir boyun kürkü bulmuşdum. Karım kimbilir ne kadar sevinecek diye düşünürken o:

— Bulaşıkçı Zeynebin bile omuzuna almadığı birşeyi, utanmadan bana yılbaşı hediyesi olarak getirdin ha!. diyerek yüzüme tükürmez mi?.

[redacted]

AK GÜLLER; AL GÜLLER

Tevfik Abdurrahman Tanyolaç

Bahçemde bir gül vardı: Gönlü gibi lekesiz,
O kadar duru, ak ki, sevgim kadar tertemiz.
" Geceleri bilmiyen göğsünü, öpsün!,, dedim;
Sevinen çiçeğimi ona uzattım, verdim.
O da, gülümsiyerek uzaklaştı yanımdan,
Şüphenin hırçın yeli öpüyorken anlımdan.

Bu sabah, fidanları dolaşırken şaşırdım:
Bir tek ak gül kalmamış, bütün güllerim, al al,
Kıpkızıl alevlerle kıvranıyordu her dal.
" Ben olaydım, o gülü yüreğimde taşırdım!,,
Dedi, sıtmalı rüzgâr. Güller, dudak büktüler,
Kanıyarak, yanarak serpilip döküldüler.

İstanbullular hiçbir zaman böyle bir hava görmemişlerdir.

Takamız neredeyse batacak! Yelkeni mayna etmekten başka çare yok. Lâkin, bu işi başaralım derken bir belâya daha çatmayalım mı? Yelken, direğin zifosuna -en sivri yer- sarılmıştı!

Artık, onu aşağı almak için paralamak lâzım. Bay C. V. hemen tayfalardan birini, elinde bıçak direğe çıkarttı. Fakat, buna hacet kalmadı. Yine o rüzgârın yardımile yelken zifostan kurtuldu.

Hemen küreklere sarıldık. Çek babam, çek! Biz yol aldıkça yağmur da boyuna artıyor. O kadar ki, üstümüzdeki elbiselerden başka takada nekadar yedek esvabımız, çamaşırımız varsa hepsi sırsıklam olmuştu. Fakat durmadan çalıştığımız için üşümüyorduk. Nerede kaldı ki nezleye tutulalım.

İşte, böylece gece karanlığında Ünye körfezine girmeğe muvaffak olduk. Sabahı dar ettik. Hava açtı, kurunduk, şehri biraz görmek için karaya çıktık.

Sahilde dolaşırken, bizim taka gibi 5 tonluk bir kayık iskeleye yanaştı. İçi hamsi doluydu. Aradan birkaç dakika geçmeden büyük bir kayık daha geldi. Bir de ne görelim, kaşla göz arasında her iki kayığın hamulesi satılmamış mı? Ünyeliler, galiba hamsiden başka birşey yemiyorlardı!

Bay C. V. ile konuşa konuşa kasaba içinde meydanımsı bir yere gelmiştik. Burada 11 tane kalkan balığının yerde yattığını gördük. Kalkanlarla alâkadar gibi görünen birisine, balıkların fiyatını sorduk. Muhatabımız, bize cevaben :

— Daha satılmıyor, mezat olacak, dedi. Fakat halktan hiç kimse pey vurmuyordu. Bay C. V. :

— Haydi, şeytanın ayağını kıralım, ilk pey bizden olsun, 11 kalkana bir lira, deyip mezadı açtırdı.

Tellâl :

— 11 kalkan yüz kuruşa, arttıran yok mu, narasını ata ata dolaşmağa başladı. Yarım saat sonra tekrar yanımıza geldi. Muhaveremizi aynen yazıyorum :

— Arttıran yok!

— Pekalâ, al lirayı, ver balıkları!

— Olmaz!

— Neden?

— Mezadda iki peyin vurulması lâzımdır!

O zaman ben atıldım. Çünkü bay C. V. nın yeni bir hovardalık yaparak ikinci bir lira ile mezada iştirakinden korkmuştum, hemen :

— Kırk para benden, dedim. Tellâl yeniden :

— 11 kalkan 101 kuruşa, 11 kalkan 101 kuruşa, feryadile kasabayı tekrar dolaştı. Yine yanımıza geldi. Artık, kalkanlar bize ihale edilmişti. Parayı verdik. Birinin sırtına balıkları yükleyip takamızın yolunu tuttuk. Çünkü, 11 kalkan 40 kilo geliyordu ve ne benim, ne de bay C. V. nın bu kadar yorgunluk üstüne bir de hamallık etmeğe hiç niyetimiz yoktu!

Takada kalkanları güzel bir tava yaptık. Burnumuza mis gibi kokan balıkların yanına çömelirken bay C. V. nın misafirperverliği imdadımıza yetişti. Hazret, bukadar yorgunluğun, meşakkatin acısını çıkarmağa gizlice karar vermiş. Miçoya bir işaret yaptı. Çocuk, koşa koşa başaltına inip elinde koca bir şarap galoniyle çıka geldi. Artık ziyafete diyecek yoktu! Sabaha kadar da güzel bir uyku çektik. Şafakla beraber tekrar yelkeni açtık. Artık Fatsa yolunda idik.

Şirin Fatsa, uzun bir körfez içine gizlenen bir kasaba. Hububat ve halat ticaretile meşhur. Bütün takaların karaya çekilmesi için lâzım olan 5 santim kalınlığındaki halatlarla yoma halatları burada yapılıyor. Ne faide ki vesait iptidaî. Kendirler el çıkırıklarına sarılarak çalılışıyor. Biz de, Fatsa hatırası olmak üzere, takamıza yeni halatlar satın aldık ve muvasalatımızın ertesi günü Tireboluya doğru hareket ettik.

Tirebolu, Umumî Harpten zarar gören şehirlerimizden biri. O zaman Rus donanması geliyor diye, birçok mahalleler tarafımızdan yakılmış. Tirebolunun başlıca hususiyeti de sokaklarının hemen hemen bir metre kadar olması. Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar dar sokaklı bir kasaba görmemiştik. Fakat, bu noksanı şehrin tabiî güzelliği ziyadesile telâfi ediyor, ve yeni birçok umran izleri var. Amma, bizim her hoşumuza giden yerde gönül eğlendirmeğe vaktimiz olmadığı için, Tireboluda fazla kalamadık ve Trabzona gitmek üzere tekrar küreklere asıldık, tekrar yelkeni fora ettik.

Ayazlı bir kış gecesi. Karadeniz simsiyah, fakat hiddetsiz. Karanlıkta ağır ağır ilerliyoruz.

Yüzümüze, soğuk, bir kamçı gibi çarpıyor ve karanlık gittikçe koyulaşıyor: Ufuklar, yağlı bir boya tabakasile örtülü gibi. Kesif sis bastırmak üzere. Biz yine yolumuza devam ediyoruz. Böylece saatlar geçiyor ve artık birkaç metre ötemizi görmeğe bile imkân yok; fakat bay C. V. nın kavlince de :

— Ölmek var, dönmek yok! Daima ileri!

Gittik, gittik. Birara, kulaklarımıza uzaktan uzağa sesler gelmeğe başladı. Takamızı, hemen bu istikamete çevirdik. Acaba bir kaza mı olmuştu? Denizciliğin başlıca prensiplerinden biri de diğerperestliktir ! Artık bütün hızımızla hudutsuz bir karanlık içinde yol alıyorduk. Az sonra karanlığı delmeğe çalışan ışıkları seçmeğe başladık. Lâkin bu alevler vazih değildi. Adeta, sis kadar koyu bir duman tabakasile örtülüydüler. Meğer, duyduğumuz sesler, Vakfıkebir açıklarında avlanan balıkçıların gürültüsü, ve gördüğümüz ışıklar da, onların yaktıkları çalıların ateşiymiş!

Birdenbire karşılaştığımız bu komşularla pek çabuk ahbap olduk. Yanlarına demir attık ve sisin açılmasını sabaha kadar bekledik...

—Sonu Gelecek Sayıda—

HATIRA DEFTERİ TUTMALI MI? TUTMAMALI MI?

Kimler hatıra defteri tutar? Hatıra defteri ne vakit kıymetlidir? Kadın niçin hatıra defteri tutar?

Yazan:
A. NÜZHET

Amerikalılar, meşhur sinema yıldızı Mary Astor'un hatıra defterine (2½) milyon dolar paha biçiyorlar.

Meşhur filim yıldızı Mary Astor aleyhine, kocası Dr. Thorpe tarafından boşanma davası açılmasına bir hatıra defterinin sebep olduğunu, gazetelerde hep okuduk. Mahkeme safhalarına dair gelen haberlerden de, ne olursa olsun herşeye paha biçmek itiyadında olan Amerikalıların, bu meşum hatıra defterine 2½ milyon dolar bir kıymet atfettiklerini öğrendik. Defterin içinde ismi geçen dört erkek, 2 kadın yıldız varmış ki.. bunlara ait kısımlar neşrolunursa bu yüzden görecekleri maddî ziyan (2½) milyon dolara baliğ olurmuş.

Amerikan ölçülerine uygun bu hesaba, benim gibi birçoklarının da aklı ermiyeceği için, işin bu tarafını; ve karısıyle dört yaşındaki çocukları Marlyn'in velâyetine kadar, boşanma meselesinde her hususta uyuşan Dr. Thorpe'un, bu hatıra defterini kadına iade yahut yakmak şıklarından her ikisine razı olmıyarak, bunu elinde ebedî bir silâh olarak saklamak istemesinin, yüksek bir ahlâka delâlet edip etmediğini de şövle bir tarafa bırakarak diyorum ki: hatıra defteri tutmak her zaman için son derece tehlikeli bir iştir.

Bir hatıra defterinin hakikî kıymetini ancak, içten gelen hislerin en samimî bir şekilde kaydedilip edilmediği ile ölçmek kabildir. Duygularımızı olduğu gibi ve hertürlü sun'ilikten âri bir tarzda yazmazsak, bir hatıra defterinin zemin ve zamana uygun alelâde söylenmiş sözlerden farkı kalmaz. Bu itibarla da kıymeti çok düşük olur.

Müthiş ve garip bir tesadüf eseriledir ki,. hatıra defterlerine kaydedilen samimî hisler, içten gelen duygular bir gün gelip sahibini buluyor ve onu rencide ediyor. Bunu yazan ellere felek, sırasına göre fiskesini, sırasına göre de yakıcı kamçısını indiriyor. Kıymetli hatıra defterlerinden bir tane gösterilemez ki, yazanın ölümüne kadar saklı kalarak meydana çıkmış olmasın.

Hatıra defteri tutmaya her karakter müsait değildir. Hergünkü heyecanlarımızı, hele bunlar süratle biribirini takip ederken muntazam ve biribirine bağlı bir şekilde zabtetmek güçtür. Ve nihayet hatıra defterine yazılan hislerin kıymeti, bunlara hususî hayatımızda verdiğimiz ehemmiyetle azalan, yahut çoğalan mahiyetini her zaman muhafaza eder.

Birçokları için on sene evvelki tatlı bir hatırayı tekrar yaşamak büyük bir kıymet ifade ettiği halde, bir azlık için de bunların solmuş çiçeklerden farkı yoktur. Hiç şüphe yok ki birinci kategoriye girenler hayalperest ve basit insanlar; ikincileri ise heyecanlı ve hisli şahsiyetlerdir. Çünki on sene önceki sevgilinin hatırası üzerinden geçen seneler onu, sizin nazarınızda alelâde bir insan mertebesine indirememiş.. ve size onun adî taraflarını gösterememişse, mutlaka görüşten yana bir noksanınız var demektir.

Hatıra defteri tutanlar ekseriyetle şahsî hislerine fazla ehemmiyet veren insanlardır. Daha geniş düşünenler duygularında, başkalarından büsbütün apayrı bir hususiyet sezinleyemezler.

Kadınlar, hatıra defterini, hislerile gizli bir rabıta teşkil ettiği için tutarlar. Doğuşta her gizli şeye, esrarlığa müthiş surette meyyal olan kadın için, bir hatıra defteri en derindeki hislerile başbaşa kalmak arzusundan doğar.

Hatıra defterinin, umumî bir kaide olarak eninde sonunda bir dost veya düşman eline düşeceğini bilmiş olsaydık, hiçbirimiz tutmazdık. Dostları size güldürecek.. düşmanlara ise aleyhinize bir silâh teşkil edecek vesikayı kim bile bile muhafaza eder?

En iyi ve kıymetli hatıra defteri, içine yazılanları başkalarının okumak ihtimali olduğunu düşünmeden yazılanıdır. Hisleri tahlil, beşerî zaafları tesbit için bundan daha iyi bir miyar olamaz.

Şahsî, hususî hislerini bir hatıra defterine kaydedip de, bunu ortada bırakan insan, egoist'dir. Bu duyguların, başkalarının duygularını rencide etmek ihtimalini düşünmediğinden, hatıra defteri tutup tutmamak, tıpkı sigara içmek gibi hakkında katî bir kaide konulamıyan birşeydir. Fakat şayet tutarsanız, bunun başkalarının eline geçmemesi için, hertürlü tedbir almanın da birinci derecede içtimaî vazifeleriniz arasında olduğunu unutmamalısınız.

Mary Astor'un 2 milyon dolarlık Hatıra defteri...

MALARYA SITMASINI AŞILAYAN SİVRİSİNEĞİN HİKÂYESİ

— Geçen sayının devamı —

Kasmin yatağının üzerine kendisini attı. Sökaya sahip olmak için Sarangayı nasıl mahfedebileceğini düşündü. Eve dönerken birçok plânlar kurmuş; fakat uzun uzun düşündükçe bunların hiçbirinin kabili tatbik olamayacağını anlamıştı.

Saranganın karşısına çıkıp Söka için dövüşmek bu korkak ve namret adamın işi değildi. Adamlarından birine onu öldürtmek... bunu da düşündü. Para onun için hiçbir rol oynamazdı. Fakat Saranga, fakirliğine rağmen köyde çok itibarı olan bir adamdı. Çünkü onun daima başkalarına yardımı ve iyiliği dokunurdu. O, azıcık parasile çocuklara kırmızı beyaz şeker çubukları alır, komşularının pirinç tarlalarında çalışır; hatta bu yüzden hasta olduğu zamanlar onlardan hiçbir tazminat istemezdi. Hiç kimse Sarangayı öldürmek istemiyecekti. Hiç kimse onun yemeğine gözle, görülmiyecek kadar ince Hind kamışı kıllarını koyarak, ıstıraplı ve sinsi bir ölüm hazırlamak istemiyecekti. Kasmin habis plânlarının içine gittikçe gömüldü. Ve Sökaya malik olmak hırsı onda gittikçe büyüdü. Her ne bahasına olursa olsun o, bu kıza malik olacaktı!..

***

Geceleyin herkes uyurken Kasmin evinden çıktı. Ahırdan hayvanını alarak uzaklaştı. Uzak dağlara Ruh-Marahın (fena ruh) içinde yaşadığı yabanî ve ıssız ormanlara gitmek istiyordu. Kasmin yanına birçok altın da almıştı. Çünkü habis ruhu birşeye razı etmenin biricik çaresi para idi. Kasmin korkak ve namertti. Fakat hırsı korkusundan daha büyük olduğu için Ruh-Marah'yı bulmağa gitti.

Pirinç ve şeker tarlalarından geçerek büyük bir dağın eteğine geldi. Orada hayvanını bir ağaca bağladı. Dik ve taşlı yokuşu tırmanmağa başladı. Orman zifiri karanlık ve sessizdi. Bu derin sessizliğin dehşetini uykudan uyanan yabani kuşların karanlıktaki uçuşmaları, birkat daha arttırıyordu. Arasıra bir ağaç tepesinden bir maymun sesi geliyor, ve herhangi bir taraftan gelen bir dal çatırdısı bile Kasminin, kalbini kokruya yoğuyordu. Sanki her yandan bir tehlike onu bekliyor. Sarmaşıklar ve otlar arasında görünen hilekâr ve hain suratlar, başına bir musibet geleceğini ona haber vermek istiyorlardı.

◆

Çeviren :

Emine Ortaç

◆

Gecenin karanlığında böyle bir yolu yürüdüğüne tam pişman oluyorken, dağın sırtında bir taş mağara gördü. Mütereddit adımlarla bu magaraya yaklaştı. Siyah taşlar arasında kapıya benzer bir delik buldu. Korkudan boğulur bir halde bu kapıya vurdu. Çatlak bir ses ona "giriniz„ diyince o da içeriye girdi.

Ruh-Marah Kasmini zaten bekliyordu. Çünkü o müfsit bir ruhun arzularını bilirdi. Zengin hâkimin oğlu altınlarını önüne dökünce, isteklerini dinlemeğe âmada olduğunu söyledi. Fakat bu arzuları yerine getirmek ve Sarangayı öldürmek kolay bir iş değildi. Çünkü Saranga iyi ve insanlar tarafından sevildiği için, onun hiç kimse bir kılına bile dokunmak istemiyecekti. Ayni zamanda o, çok kevvetli bir adamdı ve büyük tehlikelere göğüs gerebilirdi.

Birdenbire Ruh-Marah'ın yüzünde hilekâr bir gülümseyiş belirdi.

Sarangayı nasıl mahvedeceğini bulmuştu. Ne bir kaplanı.. ne de bir yırtıcı hayvanı ona hücüm ettirecekti. Hayır, yalnız sivrisinekleri... Bir insanın kuvveti nekadar büyük olursa olsun, isterse aslan ve kaplanları yensin, bu küçücük hayvanların tehlikesine karşı insanlar acizdiler..

Bu sinekler yığınla gelecekler, ona hücum edeceklerdi. Ayni zamanda sokuşlarının zehirli olması için Ruh-Marah müessir bir büyü de düşünmüş idi. Kasmin karanlık mağarada korku içinde bekliyor, Ruh-Marah'nın sözlerini dikkatle dinliyordu.

Ruh-Marah bir ateş yaktı. Bir tencereyi ateşin üzerine oturtarak içerisinde tatlı kokulu, kırmızı renkli garip bir mayi karıştırmağa başladı. Bu kaynayıncaya kadar sihirli sözler söyleyordu. Ondan sonra Kasminin yanına geldi. Belinden keskin bir bıçak çıkararak Kasmine, elini tencerenin üzerine tutmasını emretti.

Zengin Kasminin yüzü korkudan yeşil kara olmuş, elleri titriyordu. Ruh-Marah istihfafla güldü ve sert sert Kasmine söylendi :

— Korkma delikanlı! hiç birşey olmazsın, yalnız sivrisineklere bundan içirmek için, senin de bu mayiin içinde kanın olmalı; dedi ve Kasminin elini yakaladı. Bıçağile bir yara açarak kanını bu kırmızı mayiin içine akıttı. Ve tekrar birçok sihirli kelimeler mırıldandı. Birdenbire mağarayı ıslık sesleri ve vızıltılar doldurdu. Sürülerle sivrisinekler açık kapıdan içeriye hücüm ediyorlardı. Havada birkaç defa dolaştıktan sonra insan kanının tatlı kokusunun cazibesine tutularak tencerenin kenarına kondular, ve zehiri içmege başladılar.. Baygın bir halde kondukları yerden uçtular, birkaç defa kanatlarile çırpındıktan sonra tekrar yere yuvarlandılar.

Ruh-Marah onların tekrar dirileceklerini biliyordu ve Kasmine dönerek söylendi :

— Korkma Kasmin, Saranga ölecektir!.. Sen evine git ve müsterihane sonunu bekle!

***

Sabah güneşinin ilk ışıkları en yüksek Hindistan cevizi ağacının tepesini aydınlatır aydınlatmaz Söka yavaşcacık sevgilisinin kulbesinden çıktı, Saranga henüz daha uyuyordu. Uyurken dudaklarında görülen gülümseyiş büyük saadetini ifşa ediyordu. Horozun neşeli ötüşü onu da mesut rüyalarından uyandırdı. Saranga: «Söka!» diye haykırdı. Fakat şimdi sevgilisi evinde tezgâhın önünde oturmuş, gelinlik esvabını dokuyordu. Bir sıçrayışla Saranga çeşmeye koştu. Soğuk memba suyunu alev alev yanan vücuduna döktü. O günkü yorgunlukları için yeni kuvvet topladı.

Gülerek ağaçtan birkaç olmuş muz kopardı. Kilerden aletlerini alarak pirinç tarlasının yolunu tuttu.

Saranga memnun idi. Hafif adımlarla yürüyor, gözleri neş'e içinde, sevgi ve saadetten bahseden bir türkü söyliyordu. Bataklık içinde ve set set olan pirinç tarlasına varır varmaz, derhal çalışmağa başla. Elleri işini görürken mefkûresi de küçücük ve esmer sevgilisi Söka'yı düşünüyordu.

Pek yakında Söka onun kulübesine gelecek... ve çocukları olacaktı!. Bu küçücük, çıplak, esmer mahlûklar gü-

Sanki her yandan bir tehlike onu bekyor, her tarafta ona musibetler haber veren suratlar görüyordu.

lüşleri ve bağrışları ile kulübeye neş'e ve hayat getireceklerdi. Saranga gülümsiyordu. "Çocuk, ah, evet, çocuk onun en büyük arzusu değil mi idi?. Cavalı delikanlı böyle derin ve mesut düşünceler içinde işini görüyordu. O kadar dalgın idi ki:

Yakınına gelmiş olan bir sürü sivrisineğin vızıltısını işitmedi. Nihayet, bu bir yığın sineğin acı acı sokuşları onu kendine getirdi. Korku ve hayretle vücudunun ne hale geldiğini gördü.

İstemiyerek onu rahatsız eden bu hayvanları tarağile kovdu. Fakat birdenbire bu sivrisinekler Sarangaya korkunç göründüler.

Bu hayvanlar, onu ekseriya bataklıklı pirinç tarlalarında rahatsız eden sineklerden büsbütün başka idiler. Bunların soktukları yerler ağrıyordu. Küçük, fakat izah edemiyeceği bir korku içini kapladı. Bir ân için işini elinden bıraktı. Midesi bulanıyor ve kuvveti kesiliyordu. Birdenbire ateş gibi yanmağa başladı.. ve arkasını soğuk ürpermeler kapladı. O kadar takatsızlık hissediyordu ki elindeki aletleri olduğu gibi yere fırlattı ve evin yoluna doğruldu. Birkaç saat evvel şarkı söyliyerek, sevinerek geldiği bu yolu, şimdi bin zahmetle sürünerek yürüyordu. Kulbesine yakın bir yerde büsbütün kendini kaybederek düştü.

Komşuları Sarangayı köyün kirli sokağında yatıyor gördüler ve alıp kulbesine götürdüler. Yatağına yatırıp ağzına limon suyu sıktılar. Bir komşu heman köyün doktoruna koştu. Doktor nöbeti düşürmek için bir ilâç hazırladı. Fakat, hastayı görür görmez, ona artık yardım etmek elinden gelmediğini anladı. Sökaya Saranganın kulbesinde ağır hasta yattığını söyledikleri zaman o, şen ve şatır, kendi kulbesinin önünde oturmuş, gelinlik esvabına rengârenk çiçekler ve kelebekler işliyordu. Bu fena haberi alır almaz, korku ve dehşetten titreyen kalbiyle sevgilisinin yanına koştu. Ve artık hayatı kalmamış gibi görünen vücudunun üzerine kapandı:

— Öldün mü sevgilim söyle?.. Saranga yaşıyor musun ?.. diye hıçkırdı. Gece karanlığı kadar siyah gözlerinden, yaşlar boşanmıştı.

Köyün doktoru yavaşça Sökanın ellerini tuttu ve fısıldadı:

— Hayır, henüz daha yaşıyor yavrum. Fakat benim sanatım onun hayatını artık kurtaramaz, ve yalnız bir mucize onu kurtarabilir!... dedi.

Söka heyecanla:

— Bir mucize mi? bir mucize ha!... diye sordu. Ve birdenbire gözlerinde küçük bir ümidin ışıltıları parladı:

— Öyle ise şimdi ben Ruh-Hiburkan'a gideceğim; o bana yardım edecek. Beni Allahım koruyacak ve neslimin büyük ruhu benim yardımcım olacak!...

İhtiyar doktor beyaz saçlı başını salladı ve genç kadını takdis etti.

* * *

Söka heman yola koyuldu. Fakat gayesine nasıl erişecekti bilmiyordu. Yalnız Ruh-Hiburkan'ın doğu taraflarında bir hurma ağacı ormanında yaşadığını işitmişti; onun için o da doğuya doğru yürüdü. Güneş, bu hattıistiva semasında müthiş bir sıcaklıkla parlıyordu. Öğle sıcaklığı Sökayı adeta yakıyordu. Fakat o her türlü ıstıraba tahammül etmeği göze almıştı. Çünkü bir ân evvel Ruh-Hiburkan'ın huzuruna çıkmak lâzımdı. Saatlarca yürüdükten sonra yolun kenarında bir büyük muz ağacı gördü. Söka çok susamış ve acıkmış idi. Ağacın en güzel muzlarından bir kaç tane kopardı. Bir dakika ağacın serin gölgesinde oturdu. Allah ona kısacık bir uyku verdi, ve rüyada ne yapacağını gösterdi. Söka derhal uyandı. Ağaçtan bir muz yaprağı koparak, bir şemsiye gibi başına tuttu ve acele acele oradan uzaklaştı. Bütün düşünceleri yalnız bir noktada idi: Sarangaya yardım etmek. Ruh-Hiburkan elbette ona yardım edecekti. O, Saranganın hayatının kurtulması için herşeyi.. evet herşeyi feda etmeğe hazırdı. Söka o kadar koşuyordu ki, vücudu ter içinde kalmıştı. Nihayet uzaklarda birkaç hurma ağacının, parlak ufuk önündeki karanlık siluetlerini gördü. İşte o aradığı hurma ağacı ormanı bunların arkasında olmalı idi.

Küçük Söka daha hızlı koşmağa başladı; ve ağaçların yelpazeleri yolunu gölgelendirmeğe başladığı zaman gözleri, etrafını araştırmaktan artık ağrıyor, ayakları koşmaktan kanayordu. Yolun bunaltıcı sıcağından sonra ormanın harikulade güzel serinliği, onu kucağına almıştı.

Yumuşak çimenler yaralı ayaklarını okşuyor, hurma dallarının koyu yeşillikleri ağrıyan gözlerini dinlendiriyordu. Yumuşak otlar arasında çiçekler açmış.. rengârenk kelebekler başı üzerinde uçuşuyorlardı. Hurma ağaçlarının gövdelerine sarılmış «Orchide»ler etrafı tatlı kokulara boğmuştu. Ağaçların dallarında kuşlar ötüşüyorlardı.

Sökanın daha hiç işitmediği bir kuşun şarkıları o kadar lâtif ve güzeldi ki, bunu dinlerken kendini rüyada zannetti.

Bütün bu efsanevî güzelliğin ortasında: duvarları parlak mavi, ve altın rengindeki çiçeklerle bezenmiş bir kulbecik vardı. Kulbenin önünde gümüş gibi beyaz saçlı, akıllı ve nurlu yüzlü bir ihtiyar oturuyordu. Söka mahcup bir tavurla ona doğru ilerledi. İhtiyarın nüfuzlu ve nurlu gözleri ona tesadüf edince, bu harikulade güzel bakışın tesirile önünde diz çöktü. Gözyaşlarından boğulan bir sesle ellerini kaldırarak yalvardı:

— Büyük Ruh - Hiburkan ! . . bir zavallı ve bedbaht kadına acı ve onun sevgilisini kurtar ! Ben her istediğin fedakârlığı yapmağa hazırım. Yalnız sevgili Sarangamı kurtar!.. dedi.

İhtiyar büyük bir şefkatle elini, genç ve kederden boynu bükülmüş Cavalının başına koydu ve konuşmağa başladı :

—Küçük Söka! ben senin kalbini bilirim. Ve ne kadar Saranganı sevdiğini de anlarım. Fakat, senden isteyeceğim büyük fedakârlığı yapacak kadar kuvvetli olduğunu bilmiyorum; çünkü söyliyeceğim şey, senin için ve sevgilin için büyük bir imtihan olacaktır: Sarangının hayatını kurtarmak için sen, kendi hayatını feda etmelisin !... Küçük Söka! bunu iyice düşün aşkının ve sevginin kuvveti bu büyük fedakârlığı yapmana kifayet eder mi?...

Söka gözyaşlarından ıslanmış yüzünü kaldırdı; ve mahzun bir sesle :

— Büyük Ruh-Hiburkan!.. Saranganın hayatını kurtarmak için edeceğim hiçbir fedakârlık, benim için çok büyük olamaz! Ne yapmam lâzım olduğunu bana söyle emirlerini yapmağa hazırım !... dedi.

Ruh-Hiburkan ayni ciddiyet ve sükûnla devam etti :

— Bana bak güzel Söka! Saranganın kanı zehirlenmiştir. Kanının her damlasında sivrisineklerin öldürücü zehiri vardır. Yalnız sen kendi kanından ona verirsen Sarangan iyileşebilir ! Eğer bu fedakârlığı yapmağa hazırsan heman yoluna git; ve yalnız Saranganı kurtarmak istediğini düşün ! Benim dualarım sana yardım edecektir ve saatın geldiği zaman seni çağıracağım !

İhtiyar adam kulbesine girdi. Elinde bir gümüş kâse içinde hurma şarabı vardı. Bunu Sökaya uzattı :

— Bunu iç; sana kuvvet ve cesaret verecektir!.. dedi.

Söka şarabı içer içmez, bütün vücudunu mücizeli bir kuvvet kapladı. Önünde diz çökerek bu fazilet ve iyilik timsali ihtiyara, yaptığı yardımdan dolayı teşekkürler etti, ve oradan ayrıldı. Söka, köye yakın bir yerde idi ki.. birdenbire üzerine müthiş bir yorgunluk çöktü. Dinlenmek için birkaç dakika durdu ve sanki Ruh-Huburkan'nın sesini işitir gibi oldu. Bu ses ona :

— Söka! olduğun yerde dur. Şimdi Saranganın hayatını kurtaracak olan mucizeyi göreceksin! bekle!. diyordu. Söka bunu işitti ve dinledi.. Şimdi başından geçecek şeyi bekler dururken, kalbinde Sarangaya karşı hissettiği sevginin büsbütün alevlendiğini; ve ona, ne derecede büyük bir fedakârlık.. veyahut bir imtihan olursa olsun, üzerine almak ve yapmak kuvvetini bahşettiğini hissediyordu. Gözlerini göğe kaldırdı. Batan güneşin pembeliğile kırmızıya boyanan göğün derinliğine ve parlak mailiğine baktı ... Allaha, duasını kabul etmesini büyük bir vect içinde yalvardı. Söka, orada kollarını havaya kaldırmış bir vaziyette dururken, ayaklarının yavaş yavaş toprağın içine gömüldüğünü, ve parmaklarının biribirinden ayrılarak bir ağacın kökü gibi etrafa yayıldıklarını hissetti. Bacakları, uzun ve ince sütunlar gibi biribirine yapışarak bir ağaç gövdesine tebeddül etmişti. Birdenbire vahşi ve derin bir acı, onu öyle şiddetli sarstı ki.. gözlerinden boşanan yaşlar yüzünü ve genç göğüslerini ıslattı. Fakat bütün bu ıstırabına rağmen yüzünü, gurup eden güneşe doğru döndürerek fısıldadı :

—Yarabbim! sana nihayetsiz şükürler olsun !..

İşte Söka böyle öldü...

Batan güneş onu ışığıyla örttü.. ve genç bir ağaç, bu akşam, incecik dallarını sıcak memleketin göklerine doğru uzattı!..

***

Ateşleri titremeler takip ediyor, ve Saranganın gözlerinde ölümün korkunç gölgesi görünüyordu. Onu kim görse ümidini kesiyor, ve hayatının sönmek üzere olduğunu anlıyordu. Nöbet sayıklamaları içinde çırpınıyor.. ağzı karma karışık şeyler söyliyordu. Elleri ateşten yanarken, alnından soğuk ter damlaları akıyordu. Uzun gün nöbetler içinde yandı. Doktor hastanın ağzını limon suyu ile ıslatıyor, fakat ateş tekrar derhal onu kurutuyordu.

Köyün doktoru birkaç dakika için Saranganın kulbesinden çıktı. Saranga garip bir rüya görmüştü. Sanki Sökanın sesi onu çağırıyordu. Bin zahmetle hasta yatağından kalktı. Kudretsizlikten titreyen bacaklarla kulbeden dışarı çıktı. Dışarısı sakin ve serindi. Gece... göğde ay büyük ve azametli duruyor, ve hulyalı tabiata gümüş gibi ziyasını gönderiyordu. Saranga gecenin serinliğini derin derin teneffüs etti, ve gözlerile ayın aydınlattığı bu karanlığa nüfuz etmek istedi.

Hakikaten Söka onu çağırmıyor muydu? Bu karanlıklardan onun tatlı sesi gelmiyor muydu? Evet işte orada, çayırın ortasında sevgili karısı onu bekliyordu !.. Saranga ona doğru gitti: «Söka sevgilim, sevgili Söka!..» diye hıçkırarak sevgilisine sarıldı. Onun yaşlarını gördü ve sordu:

— Niçin ağlıyorsun küçük Söka? ben artık senin yanındayım.

Dudaklarını yaşlarına götürerek onları içti. Taşan bir memba gibi bu yaşlar kalbine serinlik veriyordu; ve ona öyle geldi ki Sökanın gözyaşlarını içmesile beraber üstündeki nöbet te geçmişti. Saranga tahayyül ettiği sevgilisine biraz daha sarıldı, onun döktüğü bütün yaşları yüzünden ve genç göğüslerinden emdi. Fakat birdenbire ürktü.. çünkü bu yaşlar o kadar acı idi ki, onu nöbet rüyalarından uyandırdı. Ah!.. Saranga gördü ki kolları arasında tuttuğu Söka, sevgili karısı değildi. Hayır, bu cılız bir ağacın incecik gövdesi idi.

Müthiş bir hiddetle sarsıldı. Bir vahim ve hayal onu delirtmiş.. nöbet sayıklamaları onu, sevgilisi yerine başka birşeyle aldatmıştı. Ağacı sarstı. Kin ve garezle dişlerini gövdesine batırarak onu yoketmek istedi. Ağaçla böyle mücadele ederken, gövdesinin acı suyu ağzına aktı.

Yavaş yavaş ağaç kanamağa başlamıştı. Saranga, büyük bir taaccüple onu iyileştiren bir kuvvetin bütün vücuduna nüfuz ettiğini gördü. İyileşen hasta, bu ağaçta harikulâde bir kuvvetin gizli olduğunu sezdi; fakat birtürlü ne olduğunu anlayamadı, Saranga, böyle burada durup bu müstesna hadiseyi düşünürken, bir adamın acele acele ona doğru geldiğini gördü. Bu adam Kasmindi...

***

Kasmin Ruh-Marah'dan dönüp köyüne giderken, Saranganın ölüm derecesinde hasta olduğu haberini ona getirdiler. Kirli ruhunu zafer sevinci kapladı, ve iftiharla artık Sökanın onun olacağına inandı.

Heman uşağını çağırdı; hamamı hazırlatarak en güzel elbiselerini üzerine giydi. At ve araba ile büyük bir debdebe içinde Sökanın ana babasına gidip, kızları için onlara yüksek bir para teklif edecekti. Fakat daha evvel gizlice Saranganın kulbesine gitmek, ve bizzat rakibinin ölüm halinde olup olmadığını görmek istedi. Heman yola koyuldu, Saranganın kulbesine doğru telaşla ilerledi. Fakat, tarlada acele acele yürürken birdenbire Sarangayı karşısında görünce, ne büyük bir korku içinde kaldığı tarif edilemez.

Saranga demek ki daha ölmemiş idi? Saranga demek ki daha ölüm yatağında yatmıyordu ?... Kasminin dişleri dudaklarına batıyor ve müthiş küfürler savuruyordu. Bir ân için bu nemrut adam, korkusunu bile unutarak, kamasını çıkarıp arkadan Sarangayı vurmak istedi. Fakat Saranga onu görmüştü. Hakimin oğlu korku ve heyecan içinde idi. Hatta korkaklığından Saranganın büyük bir hastalıktan ne kadar zayıf düştüğünü, ve kendisini karşılıklı bir kavgada yenmek ne kadar kolay olacağını bile düşünemedi.

— Arkası 31 inci sayfada —

DAĞ ADAMI

. . . Alaca karanlıkta, tipiden müşkülâtla ilerileyen araba durdu. Üzeri kardan bembeyaz olan arabacı, biraz tereddütten sonra yere atladı, ve arabanın içinde küçük çocuğunu uyutmağa çalışan genç kadına hitaben:

— Yolumuzu kaybettik!

Dedi. Genç kadının korku ve helecandan büyümüş gözleri, büsbütün açılmıştı:

— Ne dediniz? Aman yarabbi! Şimdi ne yapacağız!..

Paltosunun kalkık yakasından ve başına sardığı örtülerden yüzü hiç görünmeyen arabacı homurdandı:

— Şurada bir karaltı görünüyor. Sığınılabilecek bir yerse, geceyi orada geçiririz...

Ve genç kadının cevabını beklemeden yürüdü, tipi arasında kayboldu.

Genç kadın korkadan çıldırmak raddesine gelmişti. Kucağındaki çocuğuna sımsıkı sarılmış, gittikçe yaklaşan korkunç gecenin hertürlü tehlikesini düşünerek ağlıyordu.

Arabaya binerken ona:

— (B..) köyüne iki saat sonra vasıl olnrsunuz.. demişlerdi. Hasta kocasını biran evvel görmek için can atan genç kadın, hiç tereddüt etmeden tavsiye edilen bu arabacile öğleden sonra yola çıkmıştı. Fakat biraz sonra, hafif hafif yağan kar birdenbire tipiye dönmüş, ve gecenin de çokmesile araba yolunu şaşırmıştı.

Şimdi ne yapacaktı?. Hiçbir taraf görünmiyen bu geniş arazide tanımadığı bir adamla geceyi nasıl geçirecekti?.. Bu arabacı kimdi?. Nasıl adamdı?. Kaç saatlir hiç yüzünü görmemişti. Genç miydi? İhtiyar mıydı?. Hem niçin yüzünü saklıyordu. Genç kadın bunları düşünürken, bu boş ve ıssız yerlerde vahşî hayvanların da bulunduğunu hatırladı. Ona bu akibeti hazırlıyan fena talihe lânetler ediyor, ve tevahhuşle rüzgârın uğultusunu dinliyordu.

Yaklaşan bir karaltıya dikkatle bakan genç kadın arabacıyı tanıdı. Merakla:

— Nasıl yer? Diye sordu. Barınılabilir mi?..

Güçlükle, anlaşılan bir homurtu cevap verdi:

— Evet.. yalnız arabadan inmeniz lâzım., yürüyerek gideceğiz...

Genç kadın doğruldu. Çocuğunu sımsıkı sardı. İçinde ufak tefek eşyası bulunan bavulunu almıya çalışırken, ayni homurtu duyuldu:

— Onu bırakın.. ben alırım!..

Genç kadın arabadan indi. Bavulu ve arabanın yastıklarını alan arabacı öne geçti. Dizboyu olan kar üzerinde, tipiden güçlükle nefes alarak, görünen karaltıya doğru ilerlemeğe başladılar. Yaklaştıkça şekil alan bu karaltı, bir viran kulubeye benziyordu. Çökmüş damile, yıkılmış bacasile metrûk olduğu anlaşılan bu dağ evi, kimbilir ne zamandanberi boştu!.

Arabacı ilerliyerek aralık duran kapıyı itti, ve elindekileri yere bırakarak bir kibrit çaktı:

— Buyurun.. geçin!...

Genç kadın korkak adımlarla, aydınlanıp kararan dar methale girdi. Geride kalan arabacı kapıyı kapadıktan sonra birkaç kibrit daha çaktı ve sol tarafına tesadüf eden genişçe bir odaya girdiler.

Genç kadın etrafına bakındı. Burası örümceklerle kapalı ve tozlu bir oda idi. Köşede bir ocak vardı. Yerde parçalanmış bir hasır duruyordu. Arabacı herşeyden evvel yerde duran bu eski hasırı ocağa götürdü ve tutuşturdu.

Şimdi odanın içine kızıl bir aydınlık yayılmıştı. Genç kadın oturacak bir yer göremeyince, ateşle uğraşan arabacıya döndü:

— Şu yastıkları koyar mısınız? Çocuğu yatıracağım...

Garip adam derhal ayağa kalktı:

— Bir dakika müsaade edin!..

Diyerek kapıdan çıkıp gitti... Ve biraz sonra arabanın hasırı ve örtülerile beraber geldi. Yerde bulduğu kırık bir süpürgeyle çabucak, sarkan örümcekleri aldı, ocağın önüne hasırı, örtüleri serdi, ve ayakta kendisini seyreden, genç kadına:

— İşte! dedi, buyurun.. size yer hazırladım...

Genç kadın, yüzüne bakmadan konuşan bu garip adamdan hem ürküyor, hem de biraz kuvvet alıyordu.

Çocuğunu yatırdı ve soğuktan uyuşan ellerini ısıtmak için ocağın yanına konmuş yastığın üzerine ilişti. Ayakta duran arabacı tekrar dışarı çıkmıştı. Yalnız kalınca genç kadın, bu garip adamı merak etmeğe başlamıştı. Bu gayritabiî haller neye delâlet ediyordu? Neden sözlerine kısa ve tek cevaplar veriyor, niçin yüzü hiç görünmüyordu?..

O esnada dışarıdan birtakım gürültüler geldi Kulaklarına nal sesleri ve kişnemeler aksetti. Birân o sesler durdu; sonra bir ayak sesi yaklaştı ve kapıdan içeri arabacı girdi. Elinde birkaç tahta parçası vardı. Genç kadının sualine meydan bırakmadan:

— Atları içeri aldım, dedi. Dışarıda sabaha kadar donarlar...

Ve ateşe yaklaşarak getirdiği tahtaları içine attı. Donan ellerini alevlere yaklaştırarak ısınırken, genç kadın cepheden, belli etmiyerek onu tetkik ediyordu. Biraz konuşturmak ve yüzünü görebilmek için:

— Buralarda vahşî hayvanlar vardır, değil mi? dedi. Gece neyapacağız?.

O, hiç kımıldamadan cevap verdi:

— Hiçbir tehlike yok.. merak etmeyin!..

Genç kadının merakı büsbütün artmıştı. Mümkün olsa onun üzerine atılacak ve başındaki örtüleri çekip çıkaracaktı. Aralarında uzun bir sükût oldu.. genç kadın tekrar sordu:

— Siz nerelisiniz?..

Bu suale, gayri ihtiyarî başını çeviren garip adam, derhal ayağa kalktı ve boğuk bir sesle:

— İstanbulluyum!..

Dedi, ve sarhoş gibi sendeliyerek kapıya doğru yürüdü. Genç kadın, alevlerin kızıllığında karşılaştığı bu nazarları birden tanır gibi olmuştu.

Kalbi şiddetle çarptı, ve titreyen dudakları arasından:

— O!..

Diye mırıldandı. Arabacı müteheyyiç bir sesle:

— Ocağa biraz tahta getireyim, müsaade ediniz... Diyerek telâşla kapıdan çıktı.

Genç kadın şaşırmıştı. Bu nasıl garip bir tesadüftü?. Kendi kendine:

— O, diyordu, ta kendisi... Evet, bu adam Ecvettir...

Fakat o buralarda ne arıyordu? Niçin arabacılık ediyordu?. Ortadan kaybolalı tam dört sene olmuştu. Bu müddet zarfında niçin kimseye izini belli etmemişti?..

Cenç kadın, dimağında eski bir mazinin hatıralarını canlandırdı. Ecvetle üç sene çılgın gibi sevişmişlerdi. Erkânıharp kaymakamı olan babası, kızı-

◆

Yazan:
Kerime Nadir

◆

nı bir askerle evlendirmek istemiş, sivil taliblerin hepsine red cevabı vermişti. Ecvet, o zaman derin yeislere kapılmış, hatta, asker olmağa bile karar vermişti. Fakat o sıralarda Bay Celâl isminde bir yüzbaşıya söz kesilerek düğün dahi yapılmıştı.

Akabında Ecvet ortadan kaybolmuştu. Nereye gittiğini, nerede olduğunu kimse bilmiyordu.

Dört sene sonra Karsa tayin olan Bay Celâl, ailesinden önce oraya giderek rahat bir yer temin etmek istemiş, ve yola çıkmıştı. Fakat gelen bir telgrafta Bay Celâlin yolda hastalanarak (B...) köyüne indiği ve ailesini yanına istediği bildirilmekte idi. Bunun üzerine yola çıkan Nazan (genç kadının ismi) talihin cilvesile işte bu metruk kulübeye düşmüştü.

Şimdi bütün bunları düşünürken, kalbi garip bir heyecanla çarpıyor, ve bu ânda ona nasıl muamele edeceğini hesaplıyordu. Fakat ya benzetiyorsa?.. Acaba hakikaten bu adam Ecvet miydi?..

Sabırsızlıkla kapıyı dinliyordu. Arada sırada işidilen çatırdılardan, onun evin bir tarafından tahta söktüğü anlaşılıyordu.

Çok geçmeden bir kucak tahta parçasile içeri girdi. Birkaç tane iri parça getirip ateşe atarak geri çekildi, ve karanlık bir köşede, üzerinde erimeğe başlıyan karları süpürmeğe başladı.

Nazan sabırsız bir sesle :

— Üşümüşsünüzdür, dedi, ocağa gelip ısınsanıza!...

Omuzlarını silker gibi kaldırdı. Sonra ağır adımlarla ateşe yaklaşarak ocağın önünde duran büyücek bir taşın üzerine oturdu.

— Yüzünüz niçin bukadar kapalı?. Onları niye çıkar mıyorsunuz?..

— Ben böyle alıştım, çıkaramam...

— Tuhaf ey... İstanbulluların böyle adetleri yoktur..

— Ben buna, burada alıştım...

— Niçin İstanbuldan buraya geldiniz?..

— Mecbur oldum...

— Ne gibi mecburiyet?.. İnsan memleketini terkeder de böyle yerlerde arabacılık yapar mı?..

— Mecbur olunca yapar.. Ben, bu mecburiyeti başkalarının rahatı için hissettim...

— Ya!.. Sizi hiç arayıp soran olmadı mı?..

— Hayır!...

— Şimdi kendi kendinize mi yaşıyorsunuz?..

— Evet!..

— Tekrar İstanbula dönmek istemiyor musunuz?..

— Hayır!..

— Demek, yalnız yaşamaktan sıkılmıyorsunuz? Fakat niçin kaba işler görüyorsunuz?..

— Ben bir dağ adamıyım!..

Genç kadın, birden ellerini uzatıp onun başındaki örtüleri çekti. Ateşin titrek kızıllığında kumral bir baş ve iki yeşil göz meydana çıktı.

Bir ânda genç adam yerinden fırlayarak ayağa kalkmış, şaşkın bir vaziyette karşısında duran genç kadına bakıyordu. Nazarları biribirine temas etti; bir müddet bakıştılar. Nazan ellerini ona uzattı :

— Ecvet!..

Delikanlı hızla ona koşarak dizlerine sarıldı :

— Nazan!..

Odanın örümcekli tavanında bir hıçkırık yükseldi. Ayakta duran genç kadının gölgesi duvarlarda titreşen kızıl aydınlığı buluyor, ve ayaklarına kapanan delikanlı, bu loş odada, mabette, mabuduna yalvaran bir günahkâr hissini veriyordu.

— Ecvet kalk!. Karşıma geç te konuşalım...

Genç adam derhal inkiyat etti.

— Niçin yüzünü benden saklıyordun Ecvet?.

— Beni tanımaman için...

— Tanımıyacağım mı zannettin?..

— Kendimi tanıtmamaya gayret ettim...

Bir müddet sustular. Nazan yine sordu :

— Niçin İstanbuldan kaçtın Ecvet?..

— Bu suali bana sormalı mıydın?.

— Peki, kendine hiç acımıyor musun?. Hayatını ziyan ediyorsun...

— Ben bir dağ adamıyım, Nazan!..

Delikanlının yeniden gözleri doldu. Yanaklarından süzülen yaşlara ehemmiyet vermiyerek devam etti :

— Hayatta herşeyi hatırıma getirirdim.. hertürlü tesadüfü umardım.. yalnız...

Genç kadın mendilile onun gözlerini silerek :

— Yalnız, benimle bir gece başbaşa kalacağını hiç düşünmemiştin değil mi?

Dedi. Genç adamın alevli başı Nazanın dizlerine düştü. Yeniden hıçkırmağa başladı. Şimdi genç kadın da ağlıyordu.

Hâlî bir ova üzerinde, tipi arasında kaybolmuş bir viran kulübede, biribirini seven iki hümmalı vücut, dünyanın en büyük saadetini muvakkat bir zaman için yaşıyor... Düşünceler, kalpler beşeriyetten tecerrüt etmiş...iki ruh, iki vücut birleşmiş.. hayat, yaşamak, işte herşey bundan ibaret...

Kar fırtınası bütün şiddetile devam ederek, gecenin korkunç karanlığı içinde birdüzüye oğulduyor...

⁂

Tepedeki kirli camdan sızan hafif bir aydınlık sabah olduğunu anlatıyordu. Nazan, dizlerinde ağlamaktan katılan bu başı yavaşca ellerile kaldırdı. Ecvetin kızarmış gözleri kapalıydı. Kirpikleri yavaş yavaş açıldı, ve sesi, mabetten yükselen ilâhî bir inilti gibi aksetti :

— Nazan!. Beni sev Nazan!. Beni öp!..

Genç kadın, onun perişan başını göğsüne çekti. Lüleli saçlarını ve alnını birkaç kere öptü. Sonra :

— Haydi Ecvet, dedi. Gidelim artık!.

Delikanlı onun ellerini dudaklarına götürdü :

— Ne çabuk sabah oldu, dedi. Yelda gecesinde saatların bu derece süratle uçup gittiğini görmek, bana nihayetsiz bir hayret veriyor...

Halbuki gama mübtelâ olanlar, bu uzun gecelerin bitmez tükenmez saatlarını yaşamak için, nekadar çok azap çekerlermiş... Nazan!. Demek ki ben mesudum... Demek ki gamdan, ıstıraptan âzade olarak bir güzel gece geçirdim!..

Beş dakika sonra genç kadın, arabaya binmişti. Ecvet hayvanları bağladı, ve arabayı sürdü.

(B...) köyüne geldikleri zaman bir meydanlıkta durdular. Ecvet yere atlıyarak Nazana yaklaştı :

— İşte geldik... dedi. Şu karşıki bina handır. Zannedersem sizi orada bekliyorlar...

Genç kadın arabadan indi. O sırada yanlarına gelen birkaç kişi, Bay Celâlin kendisini handa beklediğini söylediler, ve eşyaları alarak ilerlediler.

Nazan çantasını açtı. Fakat Ecvet yüzüne öyle bir baktı ki, tekrar kapamağa mecbur oldu. Sonra ona elini uzattı :

— Allahısmarladık Ecvet!...

Ecvet onun elini biraz fazlaca sıktı:

— Güle güle Nazan!..

Genç kadın yürüdü ve önden giden adamlarla beraber hana girdi. Genç adam onun adımlarını arkadan takip etti, sonra arabaya atlıyarak hayvanları kamçıladı.

. . . .

Akşam üzeri hancı Nazana bir zarf uzattı :

— Bir çocuk getirmiş, size vermemi söyledi.. dedi.

Genç kadın merakla zarfı yırttı. İçinden Ecvetin yazısile kısa bir mektup çıktı :

«... Sevgili Nazan!..

"Dün gece hayatımın en mesut saatlerini yaşadım. Dağ adamı, bundan fazla saadete hiçbir zaman lâyık değildir. Dizlerinde geçirdiğim uzun saatler bana, bütün acılarımı unutturdu. Artık hayatta hiçbir emelim, hiçbir arzum kalmadı. Bu gün dünyanın en bahtiyar adamıyım. Nazan!.. Sevgili, aziz Nazancığım!.. Sen bu mektubu eline aldığın zaman, dağ adamı ölmüş bulunacaktır. Seni çok seven bu vahşi insanı affedeceksin değil mi?. Onu affet!.. Ve ihmal edilip çiğnenen büyük aşkını unutma!..„

Karacabey:

MERİNOS YETİŞTİRME ÇİFTLİĞİNDE

BİR İKİ SAAT

Yazan:

ENVER ÖZŞENER

Bir merinos kuzusu

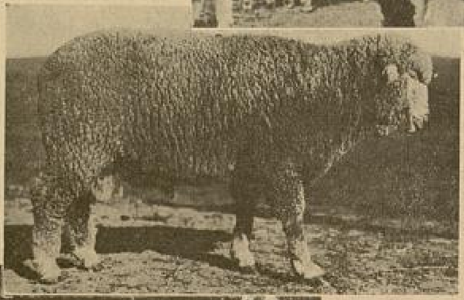

Bir merinos koçu.

Merinos kuzularından bir sürü.

Her seneki gibi bu sene de, Eylûl ayında Bursanın güzel manzarasını seyretmeğe.. çelikli ve kükürtlü banyolarında banyo yapmağa gitmiştim. Birkaç gün kaldıktan sonra, Karacabey Merinos Yetiştirme Çiftliğine gidip Almanyadan gelen kuvvetli, sanki üstlerinde halı serili gibi sık ve güzel yapağılı Merinos koyunlarını, «Yarım Ay» okuyucularına tanıtmak arzusunu duymuştum. Merinos yetiştirme asistani Bay Cemal Yağız ile neler konuştuklarımızı kısaca yazıyorum.

Koşulan arabada yanyanayız. Bay Yağız anlatıyor:

— Mademki Merinos koyunlarını görmek istiyorsunuz, şimdi sizin onların yanlarına götüreceğim.

Görseniz nekadar sevimli ve nekadar bol yapağılı hayvanlardır. Yolumuzun üzerinde ilk rastladığımız sürünün yanında arabayı durdurarak, elile göstermiye başladı:

— İşte bunlar iki kandırlar.

Daha yakından görebilmek için arabadan indim. Doğrusu bu hayvanlar, saf kan Merinos olmadıkları halde, bunlar bile cüsseli ve bol yapağılı hayvanlardı. Asistana dönerek şu suali sordum:

— Acaba Merinos koyunları ile yerli koyunlarımızın arasında ne fark vardır?

Hafif bir tebessümle anlatmağa başladı:

— Yerli koyunlarımız sıklet itibarile Merinoslardan hafif olduğu gibi, yapağıları da azdır.İşte aralarında fark budur. Merinos koyunu denince gözünüzün önüne eti bol, yapağısı çok hayvan gelmeli... diyerek devametti. Bir kere düşünün: Avrupadan gelen elbiselik kumaşları ve daha birçok yün üzerine yapılan malları, dükâncılar satarlarken bize daima «Merinos yünündendir», diye sağlamlığını ballandıra ballandıra övünürler.

Halbuki, kısa bir zamanda gerek Merinos çiftliğinde yetişen Merinos koyunlarının, ve gerekse aşıladığımız yerli koyunların yapağılarından, Bursada kurulmakta olan Merinos fabrikasında, dışardan gelen kumaşlardan daha sağlamları ve daha güzelleri yapılacaktır. İşte o zaman dükâncılarımız, mallarının sağlamlığına daha iyi övüne övüne satarlarken, ben de geniş bir nefes alacağım. Çünkü: bana verilen Merinos yetiştirme asistanlığı vazifemi başarabilmiş olacağım.

Yeniden arabaya binmiştik. Gözlerini kayboluncaya kadar bu koyunlar üzerinden ayırmamıştı.

— Kimbilir bu hayvanları nekadar çok sever, ve nekadar çok itinayla bakarsınız?.. dediğimde, derin bir iç çektikten sonra yine anlatmağa başladı:

— Sevilmez ve bakılmaz olur mu? Memleketimizin yerli koyunlarına yeniden kan aşılamak, onlara ticaret aleminde yeni ve kazançlı yolu göstermek işine,siz de benim yerimde olsanız,benim kadar merakla.. benim kadar canla başla çalışırsınız.

Birçok ağıllar.. koç ve koyun gösterdikten sonra, yine merkeze gelmiştik. Duygularını canı yürekten anlatan asistan, yerinden birdenbire kalkarak:

—Göstereceğim tek bir yer daha kaldı... deyip bir sigara uzattı. Sigarayı tüttüre tüttüre güzel, muntazam, beyaz boyalı bir binaya girdik. İlk bakışta anlaşılıyordu ki burası ince işler için kullanılan bir yerdi. Sol kapıyı açmıştı; içersini bir görseydiniz nelerle doluydu?.. Cam tüpler, mikroskoplar, hassas teraziler... velhasıl baytarlığa ait birçok eşyalar. Yanıma yaklaşarak:

— İlkönce şunu söyliyeyim ki.. memleketimizde fen haddinden ziyade ilerlemiştir. İşte size gösterdiğim koçlar fazla yorulmamaları, ve bu hayvanlardan daha çok yavrular elde etmemiz için, koyunlarımız sun'î tohumlarla aşılıyoruz. Ve bu gördüğünüz oda, bu işe lâzım olan alât ve edevat içindir. Yani burası sun'î tohumlama lâboratuvarıdır.

Kıymetli asistanımız daha birçok şeyler anlatmak istiyordu. Fazla yormamak için ayrılırken:

— Hakikaten memleketimiz koyunlarına yeni bir kan aşılamak, ve koyunlarımızdan fazla bir kazanç yolu göstermek bizim için çok büyük ve çok kıymetli bir yeniliktir.

Bu işle alâkadar olan ve bütün varlıklarıyle çalışan Merinos Yetiştirme Çiftliği erkânına, geniş ve sonsuz muvaffakıyetler dilerim...dedim..

BEZMİ KALFA

Bezmiâlem Valide Sultan

İkinci Mahmut içkiye müptelâ idi. Bordo şarabını pek severdi. Şarabcı başısı Fransız Jak Glavani idi. Glavani ailesi yazları Kandillide otururlardı. Sultan Mahmut da Göksu kasrını pek severdi. Çayıra iner, çimenler üstüne seccadeler serdirerek oturur, Kandillinin Fransız kadınlarına iltifatlar ederdi.

Jak Glavaninin bir oğlu oldu. Annesi çocuğu kucağına alır, akşamları Küçüksuya inerdi. Bu gezintilerde Sultan Mahmut küçük Alfret Glavaniyi kucağına alır, öper, okşar; annesine iade ederdi. Hatta küçük Alfret Sultan Mahmudun kucağını iki defa ıslatmıştı.[1]

Babıâli kalem efendilerinden bir Hasip efendi vardı. Bir türlü terfi ve terakki edemiyordu.. Zamanın adetince, güzelce bir halayık ele geçirmek, hünkâra takdim etmek lâzım geliyordu. Fakat, güzel bir şey almağa serveti müsait değildi. Külüstür bir halayık buldu. Kızlarağası vasıtasile takdim etti.

Kızlarağası Bezmi kalfayı kabul etmeğe, takdim eylemeğe cesaret edemiyordu. Fakat Valide sultanla istişare etti. Muvafakatini alarak saraya kabul etti. Bezmi kalfa adi hizmetlere, adî hizmetlar arasında hamam hizmetine tayin olundu.

Sultan Mahmut, ekseriyet üzere sarhoş olarak hamama gelirdi. Sarhoşluk halile yaptığını bilmezdi. Bir hamam ziyaretinde Bezmi Kalfa ile hembezmi visal oldu.

Aradan bir müddet geçinçe Bezminin karnı şişmeğe başladı. Valide Sultana bildirdiler. Valde Sultan kızdı. Hemen kızlar ağasını davet ederek Bezminin ne yapıp yapıp baltacılardan birine verilmesini emretti. Valide Sultan hiddetli hiddetli söylenip Bezmiyi azarlarken, Sultan Mahmat odadan içeri girdi. Validesinin kızlarağasına neler söylediğini israr ile sordu. Nihayet meseleyi anladı.

— Aman durun! Ben Bezmiyi nice zamandır ki arıyorum; ismini sorup öğrenmediğim için bulamıyordum. Telâş etmeyin valide. Bezminin karnındaki çocuk bendendir; dedi.

Günü gelince Bezmi kalfa bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Bu erkek çocuk Sultan Abdülmecit idi.

[1] Vaka Glavaninin ağzından işitilmiştir.

Yazan:
Abd. Ad. EREN

Karacabey MERİNOS YETİŞTİRME ÇİFTLİĞİNİN GÜZEL GÖRÜNÜŞLERİ

Merinos Çiftliğin uzaktan görünüşü

Merinos kuzularından bir sürü

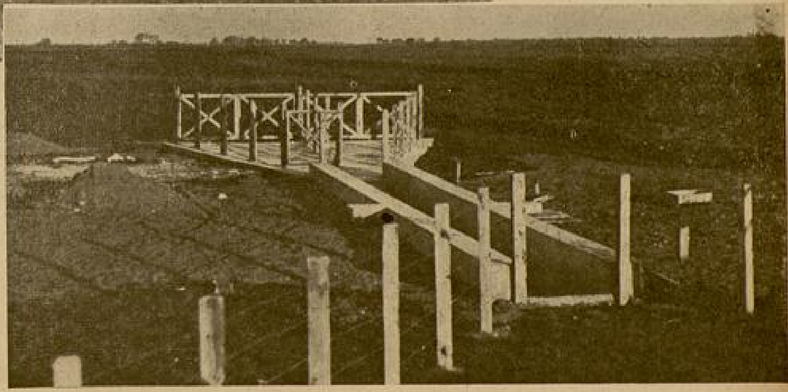

Koyunların banyo yeri

Yazan:
UMRAN
NAZİF
YİĞİTER

TANGONUN ÖLÜMÜ

İÇTİMAİ TEZ ROMANI

No. 12

Birkaç sağnak halinde yağmur yağar. Kasabayı, boydanboya yılankavî kaplayan bir nehirin kızıl suları taşar.. ve birkaç bakımsız köylü çocuğunu alıp götürür.. Zavallı anaları ve babaları, boğularak bu kızıl sularda yuvarlanıp kaybolan çocuklarının arkasından ellerini semaya kaldırarak :

— Bu sene de Kızılsu çocuklarımızı götürdü.

Diye haykırarak Allahtan istimdat ederler.. ve eski bir ananenin tesirile kurban olarak gittiklerini zannettikleri çocuklarının arkasından sessiz, dolu gözlerle bakarlardı.

Birkaç gün sonra yağmur diner. Islak toprak, güneşin çıkması ile beraber yeryer çatlar. Ve bahardan birgün başlardı.

İşte böyle bir gündü. Yağmur dinmiş.. yerler ıslak ve çatlak. Güneş yükseklerde ve hafif yakıcı..

Mübeccel ile Neclâ, evlerinin ön odalarındaki kafesli cumbalarından, mahallelerine birikmiş büyük bir kalabalığa bakıyorlardı. Karşılarındaki komşularının kapısının önünde sabah karanlığındanberi harıl harıl yanan siyah bir kazan kaynayordu.

Komşu evin sokak kapısı ardına kadar açıktı. İçeriye durmadan sırtlarında sarılı, kırmızılı, mavili, beyazlı bürgüler, bellerinde gümüş kuşaklı komşu hanımlar giriyordu, ve her giren komşu hanım daha kapı eşiğinde iken :

— Dudu ablacık.. başına siyah tüller bağlasın da ağlasın.. Ay hanım.. ayın on dördü gibi delikanlı.. daha dün birşeyi yoktu.. bugün ölmüş..

Diye bir feryat koparıp ev sahibesi Dudu ablanın boynuna sarılıyordu. Dudu abla (....) kasabasının en fettan, en dessas bir kadını idi. Bu kasabaya nekadar kaymakam geldi ise, onun tuzağına düşmüştür. Bu kasabaya nekadar dişi keskin memur uğramış ise, onun düzenli oyunlarından birer kere atlamışlardır.

Evinde birkaç tane yetiştirdiği genç kız; ve kimden olduğu belli olmayan Cafer isminde bir oğlu vardı.

Bu kasabaya vaktile azılı bir kaymakam gelmişti. Herkes, bu asabi ve delişmen kaymakamı görünce:

— (Dudu abla) bu deli kaymakama dünyada diş geçiremiyecek.. demişti.

Hakikaten Dudu abla günlerce bu kaymakam ile anlaşamadı. Ve kaymakam her gece mahallelerde jandarmalar, devriyeler dolaştırırdı. Dudu ablanın evine aldığı gece misafirlerine bu suretle mani oldu.

Fakat birgün Dudu abla, ona öyle bir iş yaptı ki... Buna, kaymakam bey başta olmak üzere, bütün kasaba halkı şaşıp kalmıştı. Ta.. İstanbuldan kaymakamın zamura uğramış hislerini galeyana getirebilmek için oynak, fingirdek bir çalgıcı kızı bulup getirmiş.. ve kaymakamın gözünü onunla boyayıp adamcağızı o gece eve aldıktan sonra mahalleliyi.. imamı, bekçiyi ve bütün dostlarını da içeriye alarak rezil etmişti onu..

Kaymakam, jandarmanın himayesinde o gece evine kapanmış ve bir daha kimselere görünmeden bir geceyarısı posta arabasile, geride bıraktığı kasabaya tekrar bakamadan kaçıp gitmişti. İşte bugün ölen; size mahiyetini, tipini elimden geldiği kadar anlatmağa çalıştığım (Dudu ablanın) yirmi yaşlarındaki oğlu Caferdi.

Cafer; taş mektebi okuduktan sonra Dudu abla kâfidir diyip, gitmiş yeni kaymakam ile konuşarak onu bir kaleme kâtip yazdırmıştı.

Bu çocuk kara cahildi.

Bir kalem efendisi gibi giyinmek ister.. sık sık dolaşıp yeni modaları kasabaya getiren ve birkaç ay sonra vazgeçüp herkes gibi; bu muhittekiler gibi giyinerek süslenmeğe başlayan memurları taklidle giyiniyordu.

Onun da üzerinde Maarif müdürününki gibi siyah, uzun bir caketi vardı. Onun da yan cebinden sarkan kırmızı ipek bir mendili.. ve altın kaplama dolma bir kalemi vardı. Onun da şıllık bir fesi.. bol paçalı bir pantalonu ve saire.. ve sairesi vardı.

Ve o da bu kasaba halkı gibi çok içenlerdendi. Dün gece de, yarın cumadır diye geceyarısına kadar içmiş.. ve işte sabaha harşı çatlayıp ölmüştü.

Cenaze, içeride hazırlanmak üzere idi.

Müfti ile kadı Mübeccellerin kafesli cumbası altında ayakta, sırtlarını duvara dayamışlar cenazeyi bekliyorlar.. ve yevaş yavaş konuşuyorlardı. Kadı bir sigara yaktı. Cübbesinin bol eteklerini arkasından düyümleyip yere çömeldi :

— Hani, dedi; ruzumahşerde iki elimiz yanımıza gelecek.. ölesiyedek her zaman doğru söylemeyi kendime şiar edinmişimdir.. Şu (Dudu abla) kadar hayırı sever, sevabı sever hatun kişi şu kasabada yoktur.

Öbürüsü:

— Elbet.. elbet . namus ve şeref sahibesi.. fazilet mihrabı bir kadındır.

Oğlu da, rahmetli de ne iyi bir çocuktu. Ay gibi yüzü, güneş kadar parlak ahlâkı vardı.

Kadı, cevaben kıskıs güldü ve:

— Bir kadından daha güzeldi, ve daha calibi iştiha idi benim için... dedi.

Hep güldüler.. güldüler.

Yalnız için için ağlayan Mübeccel vardı. O da bu ölen kalem efendisine değil.. içinde yaşadığı bu cemiyete, etrafında bulunan şu softa; ruhları tefessüh etmiş insanların haline ağlıyordu.

Bir tarafta genç, kimsesiz namuslu ve masum bir kıza sokakta peçesini açtı diye yüzüne (orospu) diye bağrılırken; diğer tarafta hertürlü ahlâksızlığı irtikâp eden fettan; dessas bir kadına işlerine yaradığından (ahlâk ve namus sahibesi, fazilet mehrabı hatundur !) diye iltifat ediyorlardı.

Cenaze, Dudu ablanın yavuklularının; dostlarının omuzları üzerinde mahallenin daracık sokaklarında gidiyordu.

Bu sırada, bu oldukca kalabalık cenaze alayını durduracak, çağrılan ilâhileri susturacak kadar acı bir feryat koptu:

— Ah.. a dostlar! ben dememiş miydim sizlere?. Aslan gibi, ay parçası oğlumun yüreğine indirip onu verem eden, onu bir gecede öldüren şu karşıki evde oturan İstanbulun (tangosu)dır.

Kadın Mübecceli gösteriyor, ona yumruklarını sallıyordu. Mübeccelin kalbi şiddetle boşanan bir zemberek hızıyla çarpıyordu.

Cafer.. bu kaba ruhlu çocuk onu çok defalar izaç etmişti. Hatta bir keresinde çamaşırcı Fatma hanım ile büyük bir kesekâğıdı içerisinde kırmızılı, beyazlı

davulcu şekerleri yollamıştı. Mübeccel de onları getiren kadının başına vurmuştu.

Titriyordu. Bu sırada kapının önüne Dudu abla ile çamaşırcı Fatma hanım çıkmıştı. Her daim kendisine yalvaran, bir kaç kuruş koparmak için yapmadığı aşağlak hareketler kalmayan bu kadın, Mübeccelin oturduğu odanın penceresine bir kumandan vakarile bakıyor.. ve başını iki tarafa sallayarak:

— Hanım.. oğlan onun yüzünden erim; erim eridi.. diyordu.

Dudu abla bunun üzerine avazı çıktığı kadar bağırmağa başladı:

— «Tango.. tango.. boynunda fiyango! elin aslan gibi oğullarını kara topraklara sokan tongo.. eniştesini seven tango...

Mübeccel bu kaba; haksız sözleri duymamak için kulaklarını tıkıyor.. çırpınıyordu. Ve hemen izbe; arka odalardan birine çekildi. Bir köşe minderi üzerine kapanıp hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladı.

Fakat, cenaze alayını.. ve yavaş yavaş tekrar yükselmeğe başlayan ilâhileri yırtarak bu izbe odanın loş duvarlarına akisler yaparak çırpınan o sesi, yine işitiyordu:

— Tango.. tango.. tango.. boynunda fiyango..

Bu sesi..' yüzüne bir çamur gibi fışkıran bu sesi duymamak, işitmemek istiyordu.

O gün; o gece herkes (tangoya) güldü. Onunla, kahvelerde oturup tavla atan kasaba delikanlıları bile:

— Tango.. mango amma.. bizim Cafer oğlanı mortlattı be !..

Diye alay ettiler.

***

Artık ne zaman sokağa çıksa; ne zaman pencereden dışarıya baksa, çok sevdiği kırmızı mor şalvarlı, ayakları çarıklı talebelerinin ve komşu çocuklarının ellerindeki boş tenekelere vurarak:

— «Tango.. tango.. boynunda fiyango..»

diye bağırdıklarını duyuyordu.

Nihayet, bir genç kızın.. hayatında şeref ve namus mefhumlarını herşeyin üstünde taşımış, kabahatı sadece güzelliği ve temizliği olan bir genç kızın, yaşayamayacağı bu muhitten Ramiz; Mübecceli bir posta arabasile Aksaraydaki Şayeste kalfasının yanına gönderdi.

***

KISIM IV

Tongo İstanbulda :

İstanbulda yaşama tarzları; hayat şartları çok değişmişti. İnsanlar bile artık biraz başka türlü görebiliyor.. biraz başka türlü duyup hissedebiliyor ve düşünebiliyorlardı.

Mübeccel, şimdi Aksarayda polis merkezinin arka sokaklarının birinde oturan Şayeste kalfasının kulübe kadar ufak bir evinde oturuyordu.

Rahmi beyden kalma ufak bir maaş ve ufak bir evle dükkânın geliri, kalfasile beraber kendilerini -müşkülâtla da olsaidare etmekte kâfi geliyordu.

Mübeccelin Aksarayda geçen hayatını, sayfalarında saklayan bir defterden, bazı parçaları parça alıp naklediyorum :

. . . .

«Aksaraya geleli bir sene oldu. Ben kabahatı, günahı masumiyetten, doğruluğundan başka birşey olmayan bir kız olmam ile beraber, kimsenin bu muhitte artık beni tanımasını istemiyorum.

Hırsız mıyım? Namussuz muyum? İffetimi birkaç kuruşa şuna buna mı satıyorum?

Hayır.. hayır.. belki öyle olsaydım şimdi kimsenin beni tanımasından korkmıyacaktım.. fakat buna rağmen ben, şimdi Aksarayın çamurlu sokaklarından geçerken, köşe başlarındaki kahvelerde oturanlardan birinin kalkıp :

— Vay Tango.. vay.. şimdi de buradasın ha? Diye bağıracağını zannediyorum.. ve korkuyorum.. İnsanlar ne tuhaftır. Istırabı yaratmağa kadirdirler. Fakat ıstırabı dindirmeğe asla!.. Ben onlara küsmüş bir insanım.. ve istiyorum ki temiz bir havanın bulunduğu, ve güneş gibi parlak ve ay gibi berrak ahlâklı insanların yaşadığı bir muhite gideyim. Fakat görüyorum ki bu, tahakkuku gayri kabil bir hayaldir !

Geceleri yatarken, dadım mangalı başında uyuklarken.. ufak odanın penceresinden dışarıya, yağmurlu; çamurlu sokaklara bakıyorum da insanların acınmağa değer ne kötü vaziyetlerini görüyorum.

Bunu ben, penceremden bakarak görüyorum.. görebiliyorum. Fakat eminim ki birçokları bu manzaralardan bihaberdirler.

Ve ekseriyet hakikatten uzak hayal dünyasında yaşıyor. Birçok şair, muharrirler bile hep mevzularını Şişlinin bol yıldızlı sahalarından; Kadıköyünün çiçek kokulu yollarından; bilmem nerenin viski, şampanya kadehlerinin çarpıştığı salonlarından alıyorlar.

. . . .

Dadımın evine çocukluğumda da gelirdim. Bayramda seyranda... Başka zamanlarda bu semte beni de pek yollamak istemezlerdi.

Yanıbaşımızda günlerini hamam.. cami ve kahve önlerinde şuna buna avuç açmakla geçiren birkaç dilenci var.

Köşebaşında, koca bir derebeyi vakarile ömür süren bir Rum bakkal vardır. Müthiş faizci.. düzembazın biri.. geçen ay mecburen babamın maaşını ona kırdırdım. Ufaktefek borçlarımızı fazlasile tutup, benden yüzde bilmem kaçta iskonto aldı. İstersen kırdırma.. o gece eczahaneden ilâcımı alacaktım.. müthiş öksürüyorum.. hastayım.. bilmem neden böyle oldum?

. . . .

Günden güne ıstırabım artıyor. Günden güne azabım fazlalaşıyor. Yaramın kanı artıyor. Ulvi her ân karşımda.. günden güne ferleri sönmekte olan gözbebeklerimin ta içinde halâ onun yeşil gözlerinin ateşi var..

Benim gibi hasta.. bitkin ve âciz bir kızla hodbin; duygusuz ve kuvvetli insanlar, bilmem neden uğraşmaktan zevk alıyorlar ?

Heryerde, cemiyetin her köşesinde bu karakterde insanlarla karşılaştım. Ne tuhaf? Burada da karşı evlerden birinde oturan bir kalem efendisi başıma musallat oldu.

Bu, çok zavallı bir insan.. acıyorum ona... Benden daha zavallı.. benden daha acınacak bir halde. Bir fark ile, o vaziyetinden de bihaber..

Bana delicesine takılıyor. Abuk sabuk lâflar atıyor.. cevap vermedim ona.

. . . .

Mahallede dadımın birkaç komşusu var. Kurşuncu (Rüküş) hanım.. demirci Ali efendinin karısı Pembe hanım.. bunlar beni çok severler,. hatta işin tuhafı acırlar da...

Geçenlerde arka odada bir kitap okuyordum. Karşı odada da dadım ile beraber onlar oturuyorlardı. Bir aralık içeriye Rüküş kadın girdi. Bana acı nazarlarla baktı.

(Arkası var)

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasını öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden :

Dahilîye Mutehassısı

Dr. Hafız Cemal

LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat (2½ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda (104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat (9½ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon: 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz.

SUS !.. UYANMASIN.

Tangonun Ölümü gelecek sayımızda bitiyor. Onun yerine, yazılarını büyük bir haz.. derin bir alâka ile okuduğunuz Bayan Mükerrem Kâmil, Su'nun bu çok içli ve yüksek değerli edebî romanını tefrikaya başlıyoruz.

Üç Yılbaşı

— Bası 5 inci sayfada —

lencelerden, gezintilerden eser kalmamıştı.

Yaşamak için...

Zevk ve eğlence uğrunda kaçıp gittiği yuvasından sonra onu, bir yabancının koluna takılacak, baş döndürücü zevk uçurumlarına yuvarlanacak sanmıştı. Halbuki hayır.. Nihal çocukluk günlerine, genç kızlık yaşayışına dönmüştü.

Mektuplarına karşılık vermemiş, telefona gelmemiş, susmakta ve inat etmekte devam etmişti.

Ondan ayrı geçen üç yıl genç adamı bir hayli yıpratmıştı. Nihalin makineli dediği hayat, onu eskisi gibi sarmıyordu.

Gündüz akşama kadar iş.

Gece yarılarından sonraya kadar yığın yığın kitap.

Fakat hayır. Bunların hiçbiri giden küçük kadının hasretini gideremiyordu.

Bu gece onu o kadar özlemişti ki.. Onun hatırasına duyduğu saygıyle hazırladığı bu çam dalı altında, onun adını ana ana eriyeceğini sanıyordu.

Kayalara çarpa çarpa dökülen sulara benzettiği kahkahası kulaklarında, iç bayıltan ılık kokusu varlığında tütüyordu.

Ne olurdu, biraz daha sade ruhlu, biraz daha arzularının sınırı çekip çevrilir bir kadın olsaydı..

İş hayatına kendisini alıştıracak bir kadın, yavrularına kanat gerecek bir anne olsaydı..

Nihal, anne olmaktan da ölümden korkar gibi kaçmıştı. Vücudünün bozulmasından, gündelik yaşayışının aksamasından korktuğu için, Fuadın yalvarışlarına daima soğuk soğuk karşılık vermişti.

Genç adam, bu acıyle birden sarsıldı. Ellerinin üstüne, kendi de farkında olmadan gözyaşları düşüyordu.

Birden ıslak göz kapaklarında ince, yumuşak bir el dolaştı.

Üç yıldır hasretini çektiği o sevgili, bayıltan koku..

Başını çevirdiği zaman Nihali, düz bir sokak robu ile karşısında buldu.

Bu üç yılda biribirlerini o kadar özlemişlerdi ki.. söyliyecek birşey bulamıyorlar, titreye titreye bakışıyorlardı.

Fuat, Nihali kendi koltuğuna yerleştirdikten sonra, yerdeki kaplan postuna kaydı. Karısının dizleri dibinde, onu görmekten gelen derin sevinç ve saadeti yudum yudum içmeğe başladı.

Çam dalında yanan mumlar çoktan sönmüş..Onların sesleri tatlı bir su sesi gibi ocaktaki odunlara karışmaktaydı.

***

Üç yıl sonra yine bir yılbaşı gecesi.. sokaklarda kar var.

Apartmanın bütün ışıkları yanıyor. Renk, koku, müzik, kahkaha, herşey var.

Karısının uzun beyaz eteklerini kollarına dolayarak tatlı bir valsin dalgalarında dönen Fuat, birden duruyor.

Ocak başındaki büyük çam dalında sallanan fenerleri almak için uğraşan küçük Özlem az daha yanacaktı. Genç anne de birden kuş gibi fırladı.

Küçük yavrularının başında müziği, dansı, yeni yılı unutmuşlar, şimdi çocuğun uyku saatini geçirmemek için, onun gece tuvaletini yapmağa başlamışlardı...

İkincikânun Niçin ve Nasıl YILBAŞI OLMUŞTUR?..

— Başı 3 üncü sayfada —

Osmanlılar devrinde yılbaşı, enikonu resmî mahiyet aldı ve ülemaya o gün rütbeler dağıtılmak, büyük memuriyetler de o gün tevcih olunmak usul ittihaz olundu. Garp yılbaşına Osmanlıların ilk gösterdikleri alâka (1829) dadır. O senenin başında İstanbuldaki İngiltere elçisi Halicde bulunan bir gemide büyük bir balo verdi, Osmanlı vükelâsını davet etti. O vakte kadar alafranga bir ziyafet İstanbulca görülmüş şey değildi. Davetliler yatsı namazını Tersane Divanhanesinde kıldıktan sonra sandallarla gemiye gitmişler, sabaha kadar eğlenmişlerdi. Ertesi gün kazaskerlerden Yahya Bey, Serasker Hüsrev paşaya «balo» nun ne oldugunu sormuş ve şu cevabı almışt: «Az vakitte çok tekellüf etmişler. Biz baloda yapılanları bir ayda tanzim edemeyiz. Gerçi kâfir işi, fakat çare ne? Devletçe birşey oldu, gidilmek lâzım geldi. Kaşık, çatal gibi mekruh şeyler de vardı.»

Kazaskere karşı riyakârlık yapıp bu sözleri söyliyen Hüsrev paşa, o vakit padişah bulunan İkinci Sultan Mahmuda başka ağız kullanmış, yılbaşı eğlencelerini ballandıra ballandıra anlatmış, ve hatta elmaslı çatal ve kaşık takımı yaptırarak hünkâra sunmuştur. 1856 da da Sultan Abdülmecit, Fransız elçisi Tovenel tarafından tertip olunan büyük baloya gitti, dansları seyretti, memnun olarak döndü. O yıllardan sonra yılbaşı eğlencelerine Türkiyede de alâka gösterilmeğe başlanıldı. Yılbaşı, şimdi bizim de sayılı günlerimizden biridir. Onda, esasen dinî bir mefhum yoktur, medenî takvimden bir gündür. Fakat ömürlerinden bir yılın batıp yeni bir yılın doğduğunu yüz milyonlarca insana hatırlatan bir dönüm günüdür. Bunun içindir ki gönüllerde heyecan uyandırmaktadır.

Eskiden Maarif Teşkilâtımız Nasldı?

— Başı 13 üncü sayfada —

geçindirmek için «arpalık» namile her birine bir kaza varidatından tahsisat vermek icabetti. Yerlerine biraz okuyup yazma bilen, ve bir dereceye kadar hukuk ve ceza işlerinden anlıyan kimseler "naip„ tayin edilip gönderilir oldu. Lâkin naipler de vardıkları mahallerde türlü kötülükler yapıp derebeylerinle anlaştılar, ibadullahın acizlerine hücum ederek memleketi tahribe sebep oldular.

Artık naiblerin, kadıların, hasılı ilmiye mesleğine mensup memurların halk indinde hasiyetleri., kadır ve kıymetleri kalmadı. Devletçe de arzlarına, inhalarına itibar edilmiyerek, mültezimlerin, vücuh ve ayanın şikâyetleri ile azlediliyorlardı.

Medreselerin pek çoğunda da ciddi ilim ve liyakat sahibi müderris kalmadı. Müderrislikleri işgal eden ehliyetsizler talebeye cerre giderken iktiza eden resmî muamelâtı yaptırmak, ve onlara ödünç para bulmak, kavgalarını fasletmek, azgınlarını medreseden atmak, yeni gelen talebeyi hucrelere yerleştirmek gibi mubassırlık mevkiinde kaldılar.

Tabur imamları ve alay müftileri de birçok kıtalarda böyle oldu.. Bunlar, askere namaz kıldırmak, ilmühal göstermek, ahlâk ve şecaat dersi vermekle mükellef iken, liyakatsizlikleri yüzünden ümeranın, zabıtanın gözlerini doldurmaz oldular. Erzak ve mektup tevzii işine bakup, imam ve müftü iken müvezi oldular.

Medreselerin inhitatı ikinci sultan Mahmut zamanında başlamış ve 1877 harbinden sonra da bihakkın âlim denilecek müderris azalmıştır.

Erenler ve Erdirenler

— Baş 15 inci sayfada —

— Pek âlâ :

— Şimdi artık Şeyhi ayıltalım.

Molla Mustafa biraz eterle soğuk su getirdi. Birkaç dakika sonra Şeyh ağlaya ağlaya kendine geldi. Tacını yerden alarak başına geçirdi. Pek perişan bir halde idi. Ne yapacağını bilemiyordu. Hemen Molla Mustafa'nın ellerine sarıldı :

— Aman evlât, efendi hazretlerini artık çileden çıkarsak da, kendisine niyazda bulunsam.

— Öyle!.. Biraz daha kalırsa kimbilir piri muhterem daha neler söyliyecek, ne emirler verecektir?

Efendi hazretleri biraz evvel buraya geldiler, sizin haliniz kendilerine malûm olmuş. Gelip yüzünüzü görünce :

— Kaldırın bu hınzır lâşesini buradan, diye yüzünü kapayarak geri kaçtılar. Seni galiba domuz şeklinde gördü.

— Aman yarabbi! ben ne yapacağım şimdi ?

— Orasını ben ne bileyim, Efendi hazretlerine sormalı, fakat seni şimdi görmek bile istemez.

Şeyh, bütün kurnazlığına rağmen cahildi. İşlediği günahların, yaptığı fenalıkların ağırlığını yenemiyen, hurafat ile dolu olan kafası birdenbire duruvermişti. Dairede kendi telkini ile erdirdiği bu adamı, şimdi piri ile görüşmüş bir veli gibi görüyor. Mollanın şeytanî tesirlerile, daha zebun ve daha şaşkın bir tehalükle teslimiyet gösteriyordu. Şeyhin müridi nekadar fazla ise, düşmanı da o kadar çoktu.

Birçok kepazelikleri dillerde söyleniyordu. Hele o Mevlevî Şeyhi Durak çelebi yok mu, Ayetullah ile arası açılalıdanberi ortaya koymadığı gizli birşey kalmamıştı. Rahım hastalıklarına mübtelâ genç kadınların göbekleri etrafına ayet yazdığını, kısır kadınların karınlarını ovuşturarak dualar okuyup nefesler ettiğini, kısmeti kapalı kızların kısmet yollarını nasıl açtığını birer birer ifşa eylemişti.

Halk, binbir şüphe içinde Şeyh Ayetullahı korkunç bir âfet gibi görüyordu. Fakat tarikatın ruhanî saltası ile müritlerin, Şeyhden çöplendikleri çil çeyrekler sebebile, onun manevî kudretinden, yüksek kerametlerinden bahsetmeleri, halkın tereddütlerini ve: "Acaba? Belki bühtandır, iftiradır!.„ diye dedikoduya ehemmiyet vermemeleri sayesinde mevkiini muhafaza ediyordu. Şimdi de böyle bir şayıa çıkarsa iş fenaya varır ve muhakkak tekkeden kovulur. Belki de haçı koltuğundan düşmüş bir mürtet gibi bir yerde parçalanırdı. Bunları aklından geçirdikce ateş gibi terler döküyordu. Mollaya yapıştı.

— Ne olursa senden olur Molla hazretleri, nuruaynım, beni efendi hazretlerinin yanına götür. Beni affederse seni ihya ederim.

— Dur bakalım bir kere mübarek hâkine yüz sürelim, umarım ki bir yol buluruz.

— Ha, ha, göreyim seni.

Molla Mustafa, efendi hazretlerinin odasına girdi.

— Aman Hacı, dikkat et, bir falso yaparsan bu cin oğlu şeytan yeniden gemi azıya alır. Yuları ele geçmişken, boynunu bükelim.

Dışarı çıkarak:

— Şeyh efendi, mümkün değil; efendi hazretleri fena halde hiddetli, şimdi yine mürakabeye varmıştı. Pirin sözünü hâlâ duyuyor gibi imiş, birşey açamadım. Siz şimdilik teşrif ediniz de ben, bu gece kendilerile sizin için bir görüşeyim.

Şeyh Ayetullah bu vesvese ve korkular içinde süklüm büklüm giderken, Molla Mustafa, efendi hazretlerinin yanına tekrar dönmüştü.

Hacı Sadık efendi, yarım bir baş ağrısı ile bunalıyordu. Bu gün dairesine gitmek istiyordu. Molla Mustafa, birkaç gün daha sabretmesini söyledi ise de dinletemedi. Beraberce daireye gittiler. Müdür efendi, bütün dikkatini toplayarak tahtına çıkıp oturdu. Bir haftadanberi işleri için bekleşen halk odaya üşüştüler. Lâkin, müdür, girenlerin hiçbirisinin yüzüne bakmıyor, mütemadiyen okuyup üflüyor, tesbihini çekiyordu. Zavallı halk, müdürün rengine baktıkca çekiniyorlar ve bukadar sararmış bir çehreyi ancak ölülere yaraştırıyorlardı.

Müdürün de hiç durmadan okuyup üflemesi, bu adamın uhrevî aleme mensup bir mahlûk olduğunu anlatıyordu. Halk, esasen herhangi bir hadiseyi daima manevî bir muhakeme süzgecine vuruyor, herşeyi bu görüşle sezinmeğe uğraşıyordu. Çünkü tekkede Şeyh, camide vaiz, köyde imam, okulda öğretmen, odada muhtar, hasılı halkın gidip geldiği, oturup kalktığı, konuşup kaynaştığı bütün yerlerde herkes böyle düşünüyor, böyle konuşuyordu. Dünya işlerini, ahret duygularına bağlamışlardı. Tarladaki arpanın, harmandaki samanın, ahırdaki hayvanın, bostandaki hıyarın bile maneviyatla, ukba ile alâkası vardı!

— Arkası var —

Malarya Sıtmasını Aşılayan Sivrisineğin Hikâyesi

— Başı 23 üncü sayfada —

Hayır, Kasmin yine diz çökerek Ruh-Marah'nın yardımına sığındı... ve tekrar sivrisinekleri Sarangaya musallat etmesini yalvardı. Ruh-Marah Kasminin istediğini yaptı. Tekrar sürülerle sivrisinek Saranganın üzerine hücüm ettiler. Bu sineklerin sayısız gölgeleri, ayın, ılık ziyasile aydınlattığı masum toprağı karartıyordu.

Habis ruhun gönderdiği bu ordu, ıslıklar ve vızıltılarla geliyorlar... havayı incecik kanatlarının çırpınışlarile titretiyorlardı.

Dalgın dalgın orada duran Sarangaya, gittikce daha yaklaşıyorlar. Kasmin de derin bir haz ile, Saranganın şimdi vücuduna batacak olan binlerce iğnenin zehirile nasıl ölü bir halde yere yuvarlanacağını seyre hazırlanıyordu.

Evet, şimdi bu uçan sürüler Sarangayı keşfetmiş, ve bu silâhsız adama hücum etmişlerdi. Fakat hayret! sinekler, hortumlarını adamın vücuduna batırıp öldürücü zehirlerini içine akıtmak isterken, aşağı doğru kayıp gidiyorlardı.

Ağacın usaresi - hayatını sevgilisi için veren küçük Sökanın kanı - Sarangayı habis ruhun kuvvetinden korumuştu; zehir tesirsiz kalmıştı. Saranganın hayatı kurtulmuştu. Fakat bu aç sivrisinekler yakında duran Kasminin üzerine hücum ettiler...

Derisine, iğnelerile açtıkları yüz binlerce ufacık delikten zehirlerini akıttılar.

Zengin adam derhal yere yuvarlandı. Ayın ışığı kötü yüzünü aydınlattı...

Saranga, şimdi ayın ılık ışığında etrafını seyrediyordu. İncecik gövdesini gererek, şükretmek için ellerini kaldırdı. Allahın adaletine bir daha inanmıştı. Yeni bir iman ile düşündü: Hayatta hiç birşey mihnetsiz ve mücadelesiz olmazdı. Onun yaşayabilmesi için Sökanın hayatını feda etmesi lâzım gelmişti. Saranga tevekkülle diz çöktü. Kollarını, bu mucizeler gönderen ağacın gövdesine sararak gözyaşından boğulan bir sesle fısıldadı :

— Allahım! sana şükür ederim ve Sökayı takdis ederim. Hayatımı bundan sonra bu iki kuvvete: sana ve ona vakfedeceğim!

***

Fakat bir defa kötülük ve habaset dünyaya gelmiş; etrafa hastalık, fenalık, mihnet saçıyor ve insanların felâketine sebep oluyordu. Lâkin iyiliğin ve faziletin kuvveti de insanların ıstıraplarını dindiriyor, ölümün elindeki silâhları alıyordu.

Habis ruhun sivrisinekleri, istedikleri kadar zehirlerini etrafa saçsınlardı. Seven bir kadın, hayatını bu oğurda feda etmişti... O, kendi kanile ölüm hastalarını iyileştiriyor.. onlara yeniden hayat veriyordu. Cavalı delikanlı vecd içinde bu mucize yaratan ağacın : "KİNİN ağacının„ önünde duruyor; şifalar veren usaresi için Allaha şükürler ediyordu.

SPOR

Yeni yıla girerken, Spor işlerimize bir bakış

Bu gün 1936 yılını arkamızda bırakıyoruz.

Türk spor tarihinin bir dönüm noktası olan bu yıl zarfında iki büyük spor hareketi karşısında kaldık.

1923 Yılına kadar birkaç kulübün teşebbüsile ayakta duran spor işlerimiz bu tarihte kurulan " Türkiye idman cemiyetleri ittifakı „ adı ile bir teşkilât içine alındı.

Memlekette sporu kuvvetli bir çatı altına alan idman cemiyetleri, tam on üç yıl iyi kötü bir varlık göstermek suretile bu iş üzerinde uğraşmış, büyük küçük birçok da hareketler yapmıştır.

İdman Cemiyetleri ittifakı teşekkülünden sonra esaslı bir surette yalnız İstanbula inhisar eden memleket sporunu Anadolunun her yerinde yaymakta da büyük bir âmil olmuştur.

İdman Cemiyetleri İttifakı teessüsünden bir yıl sonra büyük bir harekete teşebbüs ederek 1924 de Parisde yapılan sekizinci Olimpiyat musabakasına atletlerin, Güreşcilerin, Futbolcuların, bisikletçilerin, nihayet Haltercilerin iştirakini temin etmek suretile ilk büyük spor hareketini başarmağa da muvaffak olmuştur.

İlk defa beynelmilel bir sahadaki hareketlere Türkiyenin iştirakini temine muvaffak olan idman cemiyetleri girişdiği bu muazzam hareket içinde mahcup olmamış, Türklerin spor sahasında kabiliyetli ve yüksek bir millet olarak bütün dünya sporcuları arasında ergeç şerefli bir yer almağa müstait ve hazır olduklarını da isbata muvaffak olmuştur.

Büyük hatırasını her zaman hürmetle anacağımız futbol millî takımının gerek Çeklere karşı yaptığı muvaffakiyetli oyun ve gerek şimal turnesinde İsveçlere, Finlândiya, ve Letonyada yapılan maçlardaki parlak muvaffakiyetler spor tarihimizdeki şerefli sahifeleri teşkil eder.

İdman cemiyetleri teşkilâtı bu tarihden sonra zafa uğramağa başladı.

Paris Amisterdam olimpiyadı takip etti. Dört yıl sonra yapılan ikinci olimpiyat memleket sporu için pek de hayırlı olarak geçti sayılmaz.

Yıllar geçdikçe daha sakat bir şekil alan idman cemiyetleri ittifakı zayıflaya zayıflaya nihayet yerini yedi ay sonra " Türk spor kurumuna „ terketti.

On üç yıllık bir tecrübeden sonra büyük bir dikkat ve itina ile hazırlanan yeni projelerle meydana konan yeni şekil dünün yanlış yollarını tashih ede ede hayırlı ve geniş bir adımla ileri doğru gitmektedir.

Teşekkülünü daha bidayettenberi adım adım takip ettiğimiz Türk spor kurumu 1936 yılı içindeki spor hareketlerinin en başında yer alan hayırlı bir iş olarak sayılmalıdır.

***

1936 mevsimi spor faaliyetimiz bakımından da enparlak bir sene olarak kaydedilmelidir.

On birinci Berlin Olimpiyadına tesadüf eden bu sene zarfında memlekette çok geniş hareketlere şahit olduk.

Resmî ve hususî yapılan futbol maçları bu mevsim için belki de yeni bir rekor olarak kaydedilecektir.

Futbol varlığımız üzerinde büyük bir rol oynıyan temaslar sayılamıyacak kadar çok ve faydalı olmuştur,

Uzun senelerdenberi bir tek millî maç yapmıyan millî takım, İstanbulda Yuğoslavlarla, Berlin Olimpiyadında Norveçlilerle karşılaşmıştır.

Güreşçilerimiz Avusturya, Macar, Alman ve Finlândiya takımlarile muhtelif müsabakalar yaptıktan sonra Berlin Olimpiyadında İtalya güreşçileri arasında büyük bir imtihan geçirdikten sonra bir Olimpiyat birinciliği, bir de Olimpiyat üçüncülüğü gibi fevkalâde şerefli ve parlak bir zafer kazanmışlardır.

Berlin Olimpiyadında iskrimcilerin Yuğoslavya ve İsviçre millî takımlarını da mağlûp etmiş olmaları iftihar duyacağımız hareketlerin başında gelir.

Dahilde ve hariçte yapılan bu spor hareketleri kim ne derse desin memleketimiz için bugün de, yarın da göğsümüzü gere gere gösterebileceğimiz canlı ve parlak birer spor hareketleridir.

Ömer Besim

Ankara stadı Başbakanımızın bir nutku ile açıldı

Galatasaray ve Ankara Gücü arasındaki maç Ankara Gücünün 2-1 üstünlüğü ile bitti

Türkiyenin, hâtta Balkanların en büyük ve en asrî stadı olan Ankara stadı; Başbakan İsmet İnönünün bir nutku ile açıldı. Hava güneşli fakat soğuktu, buna rağmen stadı yirmi binden fazla seyirci doldurmuştu.

Saat tam (14) de İnönü memlekettine yeni bir hamle kaynağı daha kazandırmış olduğundan emin ve her zamanki gibi güler yüzle, kendisini candan alkışlayan yurtdaşlarını uzun uzun selâmlayarak ilerledi ve gençlik mabedindeki canlılığı göze görünür bir iftihar hissiyle seyrettikten sonra hoparlörün başına geçti, ve şu kıymetli söylevini verdi: "Ankaralılar, bize bu güzel eseri Ankara valisi Tandoğan verdi. Huzurunuzda kendisine teşekkür ederim. Türkiyeyi idare edenler stadyomu en kıymetli mektep gibi her yerde kurmaya çalışacaklardır. Türkiyenin istikbalini idare edecek olan genç nesil, açık havada, açık meydanlarda yetişecektir. Bu toplantıda hepinizin bayramınızı kutlularım. Sizinle beraber bütün Türkiyenin bayramını kutlularım.

Bütün Türkiye ile beraber başımız ve canımız olan ATATÜRK'e sevgi ve saygılarımızı sunalım. Bayramını kutlulayalım. Arkadaşlar:

Unutmamalıyız ki, bugün büyük davamız SANCAK MESELESİ Cemiyeti Akvamda müzakere ediliyor. Yüreklerimiz heyecan ile doludur. Dost Fransadan ve Cemiyeti Akvamdan emniyet ve istiklâl bekliyoruz. „

Başbakanın bu sözlerini binlerce insanın birbirine çarpan elleri karşıladı. Biraz sonra Ankara Gücü takımı göründü, bunu Galatasaray takımı takip etti ve her iki takım seyircileri selâmladılar.

Bundan sonra sporcu Başbakanımızı paltosuz ve başı açık, sahanın ortasında gördük. Bu güzel günün ehemmiyetine işaret olarak ilk vuruşu Başbakanımız yaptı. Bundan sonra İstiklâl marşını onbinlerce halk bir heykel gibi dik ve manalı akislerini duyarak dinledi ve nihayet maç başladı. İşte böylece bu muazzam stad açılmıştı. İki taraf ta tam kadroları ile; hakem Millî takım baş antrenörü Mister Boothun idaresi altında oyuna başladılar, ve şimdiye kadar hiçbir futbol sahasında görmediğimiz bir hâdise ile karşılaştık, topa vuran veya vurmaya çalışan her oyuncu, yere yuvarlanıyordu. Çünkü saha soğuktan tamamen donmuş bulunuyordu. Bundan daha ziyade Galatasaraylılar müteessir oluyordu çünkü onlar Ankaragücü oyuncularına nazaran daha iri yarı ve vücutlu oluşları buz üzerinde hareket kabiliyetlerini ve top kontröllerini hiçe indiriyordu. Bu hal tam manasile teknik bir oyunun inkişaf etmesine müsaade etmiyordu.

Buna rağmen sarı, kırmızılar sıkı hücumlar yapmaktan geri kalmıyorlardı. Bu hal devrenin (15) ci dakikasına kadar devam etti, bu zamandan itibaren hücum Ankaragücüne intikal etmişti. Lâkin Galatasaray da boş durmuyor, düşmesine, kaymasına rağmen tehlikeli akınlar yapıyordu. Devrenin (44) cü dakikasında Ankara gücü soldan bir akın yaptı, solaçık Hamdinin kaleye doğru indiği bir sırada pek tabiî olarak bek Lütfü bu akını önlemek istedi ve (18) çizgisinin dahilinde ikisi birden düştüler ki bu hal oyunlarda sık sık görülen hareketlerdir. Hakem bu hareketle Galatasaray aleyhine pek haksız olarak penaltı verdi ve bu suretle Ankaragücü (1—0) galip vaziyete geçti ve devre bu suretle bitti. İkinci devreye Galatasaraylılar çok canlı olarak başladılar. Ve bu hal on dakika devam etti. Galatasaray daima sağdan akın yapıyor, solu ihmal ediyordu. Bundan sonra devrenin bitmesine on dakika kalana kadar geçen zamanı Ankaragücünün güzel ve teknik oyununa tahsis etmek mecburiyetindeyiz. Bu devredeki Galatasaray akınları müessir olmuyor, gücün muavin hattında kesiliyordu. İkinci devrenin (15)ci dakikasında top Galatasaray kalesi önüne geldi ve bir karışıklıktan istifade eden Ankaragücü forvetleri ikinci gollerini de yaptılar. Bunun üzerine Galatasaray takımında ufak bir değişiklik yaptı. Lütfü santrhafa, Hüseyin sağ hafa, Salimde sağ beke geçtiler. Nihayet Galatasaray, devrenin sonlarına doğru açılmaya ve sağlı, sollu akınlar yapmağa başladı ve (40)cı dakikada Gündüz vasıtasile bir gol yapmağa muvaffak oldu. Devrenin bundan sonrası hep Galatasaray hücumu ile geçti ve forvetler atılan kornerlerden istifade edemediler oyun gene bir Galatasaray hücumu esnasında sona erdi. Ve Ankaragücü maçı (2—1) kazanmış oldu. Ankaragücünü kazandıkları muvaffakiyetten dolayı tebrik ederiz. Şunu da kaydetmelidir ki Galatasaray normal bir sahada oynanan oyunun yarısını dahi oynayamamıştır, ve Galatasarayın oyunu bu değildir. Hakemin idaresi vasattı.

Selim Tezcan

No. 46 YARIM AY BİLMECE KUPONU No. 46

Bilmece No. 46

O..y..ul..ı.ı.a .ü.el ..r y..i .ı. .il.ri.

Noktaların yerlerine öyle harfler koyun ki, hepimizin büyük heyecanlar ve isteklerle dilediğimiz güzel bir hadise meydana çıksın.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye: Paltoluk kumaş, İkinciye: yün siveter; 3 - 10 uncuya: Biriyantir; 11 - 30 uncuya: Yüz kuruşluk bir kitap; 31 - 60 ıncıya: Elli kuruşluk bir kitap; 61 - 80 inciye: Yirmibeş kuruşluk bir kitap; 81 - 100 üncüye: On beş kuruşluk bir kitap.

---

44 üncü sayımızdaki bilmecenin doğrusu : (Hakkıdır Hakka tapan milletimin İstiklâl) dir.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Bir gümüş kurşunkalemi: Orhaneli Büyükhan müsteciri Ekrem Tatar oğlu Sahir Tatar.

Tuvalet takımı: İstanbul Aksaray Seymenoğlu apartman No. 6 da Tahire Uyanık.

Bir gümüş lira: İstanbul, Üsküdar, Kısıklı Mehmetaziz sokak No. 71 Süleyman Sarılar, İstanbul Yeşilköy Alirızabey sokağı No. 18 evde Hakkı Nazlı, İstanbul Feriköy Meşrutiyet apartmanı No. 4 de İsmail Erdemli, Ankara Yenişehir Ulus caddesi No. 88 de Zübeyde Aydemir, İzmir Bornova Sarıhasan sokağında No. 123 evde Lütfü Gürtuna, Bursa Muradiye Türbeler sokağı No. 69 da Servet İmren, Kars T. T. dairesinde işyarı Muslihiddin kızı Yücel Altay, Ereğli Uray dairesi yanında kahveci Murat reis oğlu İdris Deniz.

Yüz kuruşluk bir kitap: İstanbul Gedikpaşa Azak apartman No. 40 İsmet, İstanbul askerî tıbbıye okulu Ahmet Matay, İstanbul Yedek Subay okulu topçu 1631 Faruk Ertuğbay, İstanbul Heybeliada sanatoryomunda Medeni Akı, İstanbul Asliye birinci hukuk mahkemesinde zabıt kâtibi Naşide, İstanbul Akay kontrölünde Uf. Erman, İstanbul Galata Senbenova kız mektebi 375 Azize Hüseyin, Ankara Erkek lisesi sınıf 4 - A da No. 1101 Halûk, Ankara kız lisesi 3 - C No. 383 Bedia, Ankara Kültür direktörlüğünde Halil Erdoğan, Ankara, Demirtepe Urunç sokak No. 7 Aybars, Ankara İmalâtı Harbiye kundak şubesinde No. 1189 Mehmet, İzmir Kemer istasyon ambarında mersule memuru Feridun Suner, İzmir Tilkilik muhasebei hususiye memurlarından Selâhaddin Yarlığan, İzmir Aliağa çiftliği başöğretmeni Kubilay, İzmir Karşıyaka Şetaret sokak No. 11 Fikret, Diyarbekir Lise birinci devre 2 - B şubesinde 484 leyli talebelerden Vasfi Arıkan, Gaziantep belediye varidat tahakkuk memuru oğlu Sahir Mutlu, İzmit Kültür başsekreteri bay Süreyya elile Necatibey ilkokulunda Efser Biriz, Samsun belediye memurlarından Naciye Serab.

Elli kuruşluk bir kitap: Amasya belediye daktilosu Mediha Topçu, İstanbul Çamlıca Sarıgazi caddesi No. 47 Selma Refik, İstanbul Üniversite hukuk fakültesi No. 4890 Adnan Kemal Göksel, İstanbul Pertevniyal lisesi sınıf 2 Nevzat Odyakmaz, İstanbul 4 cü vakıf han C. H., Manisa Asrî kasap Şevki Çatıkkaşlar, Samsun vilâyet daimi encümen kâtibi Nimet Aydıner hemşiresi Fikret Aydıner, Samsun Singer kumpanyasında muhasip Necmiye Türer, Samsun ortaokul ikinci sınıf No. 115 Samiye, Ankara Yenişehir Maltepe Onur sokak No. 15 Emin Yorulmaz, Ankara Posta kutusu No. 40 R. Kayakök, Ankara İktisat vekâleti zatişleri müdürlüğünde Zekiye Aktuğ, Ankara Erkek lisesi 5 - D No. 693 Mehmet Okyar, Ankara Kamutay basımevi Hüsnü Yurduşen, Kütahya Gazi ilkokulu sınıf 5 No. 536 Turhan Turgay, Kütahya lisesi sınıf 3 de No. 302 A. Hıfzı Pekin, Yalova Sağlık işyarı Muzaffer Ülke, Afyon Taçahmet mahallesi Mahzen sokak No. 27 evde Altuğ, Çanakkale Geyikli ilkokulu öğretmeni Nihat Özbilen, İzmir Gazi buluvarı No. 18 Besim, İzmir Kültür liesesi No. 23 Salim Tatari, İzmir Antikite müzesi kavaslarından Ahmet Özgüngördü, Gelibolu Merkez eczahanesi Makbule Gür, Balıkesir Defterdarlık muhasebe kâtibi Mustafa, Bursa İpekçilik caddesi No. 35 İsmet Öztin, Bursa Yenişehir İmran çiftliği sahiplerinden Ahmet Karatuğ oğlu Adil, Bursa Jandarma birlik kaleminde onbaşı İ. Uluöz, Aydın Ortaokul No. 465 Nermin, Ereğli Karadeniz dava vekili Ömer yanında İdris Çapkın, Eskişehir İstasyon caddesi No. 48 Yurdanur Uçyen.

Yirmi beş kuruşluk bir kitap: Mersin Alman acentesi nakkaşlar yanında Ferit (posta kutusu 38), Mersin posta kutusu 42 Sami Altıok, Ankara orman çiftliği Yeşim Ülken, Ankara Özel bizim mektep orta I Samim Üzel, Ankara Nafıa Vekâleti sicil işyarı A. Kadri, Ankara Yenişehir İsmet apartmanı Nezahat Hergül, İstanbul Çamlıca Bulgurlu Sarıgazi caddesi No. 43 Neclâ Hicran, İstanbul Bakırköy Orta sokak No. 73 Sabahat Çetin, İstanbul Kıztaşı Pazaryeri sokağı No. 7 Melâhat Kuyaş, İstanbul Kandilli kız lisesi 832 Nihal Esat, İstanbul telefon müdürlüğü M. Gören, İstanbul Marpuççularda Emiroğlu han No. 35 Saadet, İstanbul Bakırköy Zeytinlik Bilgi sokak No. 13 Cevat Çağrı, İstanbul Beşiktaş Mısırlıoğlu No. 38 Raika, İstanbul Boğaziçi Anadolu kavağı ışıldak bölük makinisti Sadettin kızı Şermin, İstanbul Erkek lisesi son sınıf Necmeddin, İstanbul Beşiktaş Serencebey yokuşu Çitlenbik sokak 11 Şekûre, İstanbul Tıp fakültesi 572 Perihan Giray, İstanbul Arnavutköy Sücü sokak No. 4 elektrikçi Ali Şanal, İzmir ikinci noter başkâtibi Raif Giray, İzmir Arapfırın caddesi No. 88 Nejat Gerçin, İzmir Burnova Filiz sokak No. 25 Muazzez, Bursa Çekirge Orman okulu sınıf 1 No. 71 Vehbi Ernuyan, Bursa Kız öğretmen okulu sınıf 9/B No. 150 Şükriye Berkyer, Niğde Maliye varidat memuru Kemal Serim, Kırklareli Sağlık direktörü kızı Vedia, Bandırma İnhisarlar evrak memuru Aliye Rona, Adana erkek öğretmen okulu 693 Ulvi Tüzün, Adana- Seyhan Abidinpaşa caddesi No. 173 de Yüksel, Adana kız lisesi 5 - A da Suat Aydın, Sıvas erkek lisesi 3 - B de 58 Şahap Tan, Sıvas erkek öğretmen okulu son sınıf 259 Feyzi Sayın, Malatya Beşinci işletmede hareket kalem âmiri Tahir eşi Mürşide Göktuğ, Denizli Gazi okulu öğretmeni Burhan Saraçoğlu, Manisa Ulus emgeni kalfası Hikmet Ergüler, Konya İnhisarlar imalât memuru Nuri kızı Şehper, Konya Askerî ortaokul sınıf 8 kısım 2 de 4905 Hakkı Süalp, Orhangazi Mahkeme başkâtibi İsmail kızı Nedret, Balıkesir lisesi No. 710 Sabri, Kayseri lisesi 4 - C de 761 Mazhar Eren, İstanbul 2 inci ilkokul sınıf 5 - B de No. 540 İhrahim Dönmez.

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON,, kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON,, kreminin " Pembe ,, renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON ,, kreminin "beyaz,, renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON,, üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON,, kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON,, ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.